TAAD Yıl 16 . Sayı 64 . Ekim 2025
ISSN 1309-6826
Araştırma Makalesi/Research Article
DOI: 10.54049/taad.1810210

ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİNDE AÇIK RIZA VE YAŞ SINIRINA İLİŞKİN MUKAYESELİ BİR İNCELEME

A Comparative Analysis of Explicit Consent and Age Limit in the Processing of Children's Personal Data

Esra KARATAŞ*

Özet

Çocukların kırılgan, zayıf ve savunmasız yapısı onların korunması için daha katı yasal düzenlemeler yapılmasını gerektirmiştir. Nitekim hem ulusal hem de mukayeseli hukuka baktığımızda çocukların korunması için birçok alanda yasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelerin çoğu çocuklar için en iyi kararı ebeveyni alır düşüncesiyle ebeveynsel bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Çocukların kişisel verilerinin işlenmesi hususunda çocuğun kendi rızasının yeterli olup olmadığının tespitinde de bu yaklaşımın izlerini görmekteyiz. Mukayeseli hukuka baktığımızda çocukların rıza verebilme yaş sınırını Amerika Birleşik Devletleri Çocukların Çevrimiçi Gizliliğinin Korunması Yasası (COPPA)'nda 13 yaş olarak belirlerken Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) 16 yaş olarak belirlemiş ancak üye devletlere bu yaş sınırını 13 yaşa kadar indirebilme yetkisi vermiştir. İlgili yaş sınırının altındaki çocuklar için ise kişisel verilerinin işlenmesinde rıza verip vermemeyi ebeveyn takdirine bırakmıştır. Ancak bu husus doktrinde birçok tartışmaya yol açmıştır. Bu tartışmalardan en önemlisi her çocuğun kendine özgü bilişsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişim süreci bulunduğundan standart bir yaş sınırının belirlenmesi doğru bir uygulama mıdır? Çözüm bekleyen diğer tartışma konuları ise çevrimiçi platformlarda ilgili kişinin yaşı nasıl tespit edilecektir ve ebeveyn rızasının aranması durumunda kişinin ebeveyn olduğu nasıl tespit edilip hangi yollarla rızası alınacaktır. Türk hukukunda ise çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ve yaş sınırına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Çalışma kapsamında kişisel veri ve açık rıza kavramı incelenecek ardından Türk hukukundaki ehliyet düzenlemeleri kapsamında çocuğun kişisel verilerinin işlenmesinde rıza hususu ve rıza yaş sınırı değerlendirilecektir. Son olarak COPPA ve GDPR'de yar alan açık rıza ve yaş sınırı düzenlemeleri ile yaş doğrulama ve ebeveyn rızasının alınmasına ilişkin yöntemler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Açık rıza, çocukların kişisel verilerinin işlenmesi, yaş sınırı, ebeveyn rızası, fiil ehliyeti

Abstract

The fragile, weak, and vulnerable nature of children has necessitated the adoption of stricter legal regulations to ensure their protection. Indeed, both in national and comparative law, numerous legal provisions have been enacted to safeguard children. Most of these regulations have been

- *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*
- *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 17.09.2025*
- *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 30.10.2025*

* Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Kocaeli-Türkiye, esra.karatas@kocaeli.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-8657-6718

drafted with a parental approach, grounded in the assumption that parents are best positioned to make decisions in the best interests of their children. This parental perspective is also evident in determining whether a child's own consent is sufficient for the processing of their personal data. From a comparative law perspective, the age threshold for a child's capacity to give valid consent has been set at 13 years under the United States' Children's Online Privacy Protection Act (COPPA), whereas the General Data Protection Regulation (GDPR) establishes the age at 16, while granting Member States the discretion to lower this threshold to 13. For children below this age threshold, the decision as to whether their personal data may be processed has been left to parental consent. However, this issue has given rise to considerable debate in the doctrine. One of the most prominent questions is whether it is appropriate to adopt a uniform age threshold, given that each child has a unique cognitive, physical, emotional, and social development profile.

Further unresolved issues concern how the age of the data subject can be verified on online platforms and, in cases where parental consent is required, how the status of a person as a parent is to be established and through which mechanisms such consent should be obtained. In Turkish law, there is no specific provision regulating the processing of children's personal data or the age threshold for consent. Within the scope of this study, the concepts of personal data and explicit consent will first be examined, followed by an assessment of the issue of consent and the age threshold in the processing of children's personal data under Turkish law in light of the capacity provisions. Finally, the study will analyse the rules on explicit consent and age thresholds under COPPA and the GDPR, together with the methods of age verification and obtaining parental consent.

Keywords: Explicit consent, processing of children's personal data, age threshold, parental consent, capacity to act

GİRİŞ

Kanun koyucu kişisel verilerin işlenebilmesi için hukuka uygunluk sebeplerini kanunlarda açıkça öngörülmesi, fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması ve ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması şeklinde saymaktadır. Bu hukuka uygunluk sebeplerinden biri de açık rızadır. *Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür irade ile açıklanan rıza* kişisel verileri işleme eylemlerini hukuka uygun hale getirmektedir. Açık rızanın geçerli olabilmesi için kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterilen somut olay açıkça belirlenmiş bir faaliyete ilişkin olmalı, ilgili kişi verilerinin işlenmesine rıza göstermeden önce konuya ilişkin yeterli düzeyde bilgilendirilmelidir, kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin kararı bilinçli ve özgür bir şekilde vermelidir. İlgili kişinin beyanı açık olmalı yahut verisinin işlenmesine rıza verdiğine dair aktif bir eylem sergilemelidir. Ayrıca açık rıza kişisel verilerin işlenmesinden önce veya en geç işlem anında verilmelidir. Kişisel verileri işlenen ilgili kişi çocuk

olduğunda Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) çocukları korumak amacıyla ek düzenlemeler getirmiştir.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 24 Ekim 1995 tarihli ve 95/46/EC sayılı Direktifi çocukların kişisel verilerinin işlenmesine özel düzenlemeler içermemekteydi. Çocukların gelişen teknoloji ile birlikte ekran karşısında daha fazla zaman geçirdiğini görmekteyiz. Çocukların sosyal medyayı sıklıkla kullanması, çevrimiçi platformlarda alışveriş yapması veya elektronik cihazlarda (telefon, bilgisayar, tablet gibi) dijital oyunlar oynaması çocukların kişisel verilerinin sıklıkla işlenmesini gerektirmektedir. Bu ise çocukların zayıf, kırılgan ve korunmaya muhtaç yapısı göz önüne alındığında kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenme ihtimalini arttırmakta, çocukların özel hayatına ilişkin bilgilerin ele geçirilerek kötü amaçlarla (porno içeriği, dolandırıcılık gibi) kullanılmasına yol açmaktadır. Çocukların çevrimiçi karşılaştığı riskler ve zararlar, öncelikle kişisel bilgilerinin alınıp satılmasından, paylaşımların mahremiyetleri üzerindeki etkisinden ve e-güvenlik risklerinden kaynaklanmaktadır. Bilgi gizliliğinin kaybı, çocukların onur ve mahremiyetine zarar verebilir; bu zararlar, çocukların kimliklerini özgürce geliştirme ve anonim kalma isteklerinin azalmasına da yol açabilir. Çocuklar çevrimiçi pazarlamaya ve e-güvenlik risklerine daha fazla maruz kalmaktan kaynaklanan dolaylı zararlar ile de karşılaşabilirler. Bu risklerden bazıları hemen etkili olabilecek zararlara yol açabilirken, bazıları belirsiz bir gelecekte uzun vadede zarar meydana getirebilir[1].

Çocukların çevrimiçi mahremiyet konusundaki kırılganlığı dijital okuryazarlık eksiklikleri, bilişsel kapasite yetersizlikleri ve muhakeme olgunluğundaki eksikliklerden kaynaklanır[2]. Bu kırılganlıklar bilişsel önyargılarla daha da artmaktadır. İlgili tehlikelerin farkında olan ABD çocukların kişisel verilerinin korunmasına ilişkin yasal düzenlemeleri 1998 yılında yapmıştır. Bu tehlikenin farkına varan Avrupa Birliği ise Amerika Birleşik Devletleri'nin Çocukların Çevrimiçi Gizliliğinin Korunması Yasası (COPPA)'ndan da etkilenerek çocukların kişisel verilerinin korunması amacıyla düzenlemeler yapmıştır. GDPR ile çocukların haklarının ve özel korunma ihtiyaçlarının gözetilerek çocukların özel korumayı hak eden bir kullanıcı grubu olarak kabul edilmesi ve buna yönelik düzenlemeler yapılmış olması ileriye doğru atılmış büyük bir adımdır. GDPR ayrıca çocukların özel konumunu ve çevrimiçi ortamdaki ihtiyaçlarını da dibace kısmındaki dü-

---

1 Australian Information Commissioner, 'Privacy Risks and Harms For Children and Other Vulnerable Groups In The Online Environment, Research Paper Commissioned By The Office Of The Australian Information Commissioner (OAIC)' (2020) 29 <https://www.oaic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0012/11136/Report-Privacy-risks-and-harms-for-children-and-other-vulnerable-groups-online.pdf> erişim tarihi:13.09.2025

2 Hukukta kırılganlık kavramı, insan hakları bakımından grupla ilişkilendirilerek tanımlanır ve belirli bir gruba mensubiyetin, bu kişilerin insan haklarından yararlanmalarını sağlamak için özel ilgi gerektirdiğini ifade eder bkz. Aida Kišūnaitė, 'Children's Rights Protection in the EU: The Need for a Contextual Perspective' (2019) 3(2) Peace Human Rights Governance 171, 175.

zenlemeler ile vurgulamıştır[3]. GDPR Dibace 38'de çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin riskler, sonuçlar, ilgili güvenceler ve kendi hakları konusunda daha az bilgiye sahip olmaları nedeniyle kişisel verileriyle bağlantılı olarak özel bir korumayı hak ettiği belirtilmiştir.

GDPR m. 8 ise kişisel verilerin işlenmesi için yaş sınırını 16 olarak belirlemiş ancak üye devletlere 13 yaşa kadar indirme imkânı tanımıştır. COPPA'da ise yaş sınırı 13 olarak belirlenmiştir[4]. Türk Medeni Kanunu m. 11'e göre, erginlik 18 yaşının tamamlanmasıyla başlayacağından Türk hukukunda yaş sınırı 18'dir. Türk hukukundaki bu düzenleme Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (United Nations Convention on the Rights of the Child- UNCRC) ile uyumludur. BMÇHS m. 1'e göre, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır[5]. Yaş sınırının belirlenmesi uygulayıcılar açısından kolaylık sağlar. Örneğin, çocuklara hizmet veren bir çevrimiçi platform çocuklar için standart yaş sınırına göre verileri işler yahut yaş sınırı altında ise ebeveyn rızası ister. Ancak rıza yaşının tespiti ve ebeveyn rızasını almak uygulamada kolay olmamış ve birçok sorunu doğurmuştur. Çocukların farklı ülkelerde, farklı yaşam standartlarına sahip olduğu ve her bir çocuğun birbirinden farklı olduğu düşünüldüğünde standart bir yaş belirlemek de bazı sorunlara yol açmaktadır. Yaş sınırı belirlenirken çevrimiçi platformların faydaları da göz ardı edilmektedir. Yüksek yaş sınırı belirlemek çocukların bu faydalardan mahrum kalmasına da sebebiyet verebilir. Ayrıca dijital ortamda çocukların dezenformasyona maruz kalması sonucu kötü içeriklere rıza vermesi söz konusu olabileceğinden yaş sınırının belirlenmesinde dikkatli davranılması gerekmektedir. İnternet ve dijital teknolojiler çocukların hayal dünyasını geliştirmiş ve ifade özgürlüğünü teşvik ederek çocuklara birçok fırsat sunmuştur. Çocukları çevrimiçi dünyada korumak ve yaşa uygun içeriklerle çevrelerindeki dünya ile bağlantı kurabileceği güvenli bir ortam oluşturmak gerekir. Bununla birlikte, çocukların çevrimiçi etkinlikler aracılığıyla öğrenme deneyimlerine, kültürel keşiflere veya sanatsal ifade olanaklarına erişimlerinin de devam etmesini sağlayacak şekilde yaş sınırının belirlenmesi önemlidir[6].

---

3 Đorđe Krivokapić ve Jelena Adamović, 'Impact Of General Data Protection Regulation On Children's Rights in Digital Environment' (2016) LXIV (3) Belgrade Law Review 205, 214.

4 COPPA § 312.2 (Definitions)-Child means an individual under the age of 13 bkz. Part 312—Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule), https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312 erişim tarihi: 03.10.2025.

5 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, <https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf> erişim tarihi: 03.10.2025.

6 Virgina A. M. Talley, 'Major Flaws in Minor Laws: Improving Data Privacy Rights and Protections for Children Under the GDPR' (2019) 30 (1) Indiana Int'l & Comp. Law Review 127, 159. Çocuğa Yönelik zararlı içerikler hakkında detaylı bilgi için bkz. Merve Ayşegül Kulular İbrahim ve Rümeysa Aluç, '6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması' (2022) (51) TAAD 337-340.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Türk hukukundaki diğer yasal düzenlemeler çocukların kişisel verilerinin işlenmesi ve rıza yaş sınırına ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır. Türk Medeni Kanunu'nda yer alan fiil ehliyetine ilişkin düzenlemeler ile çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve TMK'de yer alan çocuklara ilişkin genel düzenlemeler yol gösterici olacaktır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar tam ehliyetsiz ve ayırt etme gücüne sahip olan çocuklar sınırlı ehliyetsiz grubunda değerlendirilerek şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olan kişisel verilerin işlenmesine rıza vermeye ehliyetleri olup olmadıkları ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilmelidir. Veri sorumlusu için çocuğun ehliyet durumunu tespit ve ebeveyn rızasını hangi yöntemlerle alınacağı sorunu da ortaya çıkmaktadır. Çalışma kapsamında Türk hukukundaki ehliyet düzenlemeleri göz önünde tutularak çocuğun kişisel verilerinin işlenmesinde rıza hususu ve rıza yaş sınırı COPPA ve GDPR'de yar alan açık rıza ve yaş sınırı düzenlemeleri ile mukayeseli olarak incelenecektir.

I. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ

A. Kişisel Veri Kavramı ve Unsurları

Kişisel veri kavramı, Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation- GDPR) m. 4/I'e göre, *kimliği belirlenmiş veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ("veri öznesi") ilişkin her türlü bilgidir; kimliği belirlenebilir bir gerçek kişi, özellikle bir isim, kimlik numarası, konum verileri, çevrim içi tanımlayıcı gibi bir tanımlayıcıya ya da söz konusu gerçek kişinin fiziksel, fizyolojik, genetik, ruhsal, ekonomik, kültürel veya toplumsal kimliğine özgü bir ya da daha fazla sayıda faktöre atıfta bulunularak doğrudan veya dolaylı olarak belirlenmiş bir kişidir*.6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu[7] m. 3/1- d bendinde de GDPR düzenlemesine paralel olarak kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde tanımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi kişisel veri hakkında vermiş olduğu kararlarında kişisel veriyi belirli veya kimliği belirlenebilir olmak kaydıyla kişiye ilişkin tüm bilgiler olarak belirtmiştir[8]. Anayasa Mahkemesi kararlarında ad, soyad, telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, ses kaydı, parmak izi, e-posta adresi, aile bilgileri, hobiler, sağlık bilgileri, doğum yeri ve tarihi gibi bilgileri kişisel veri saymaktadır[9].

---

7 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, R.G. 07.04.2016 tarihli, 29677 sayılı ("Kanun" olarak anılacaktır).

8 Anayasa Mahkemesi, 2010/40 E., 2012/8 K.; Anayasa Mahkemesi, 2014/180 E., 2015/30 K.; Anayasa Mahkemesi, 2021/16890 E., 30.04.2025 K.T. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/> erişim tarihi 03.10.2025.

9 Anayasa Mahkemesi, 2015/32 E., 2015/102 K. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/> erişim tarihi:06.07.2025. Aynı yönde bkz. Paul B. Lambert, *Understanding the New European Data Protection Rules*. (CRC Press, 2017) 62.

Kanun m.3/I-b bendinde kişisel veri kavramını unsurları ile birlikte tanımlamaktadır. Kişisel veri kavramına ilişkin unsurları üç başlık altında sayabiliriz. Bunlar veri, kişiye ilişkin olma ve kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişi olarak sayılabilir[10]. Burada kişiye ilişkin olmaktan kastedilen gerçek kişidir. Tüzel kişiler Kanun kapsamında yer almamaktadır (m. 3/ d). Kişisel verilerin korunması hakkının temelinde özel hayatın korunması yer alır[11]. Özel hayat alanı ise gerçek kişilere ait bir kavram olduğundan kişisel verileri aslında korunması gereken kişiler gerçek kişilerdir[12]. İlişkin olmaktan kasıt ise, eldeki veriyle bağlantı kurularak ilgili kişiye varılabilmesidir[13]. Veriler bir bireyin kimliğine, özelliklerine veya davranışına atıfta bulunuyorsa ya da bu tür bilgiler, o kişinin nasıl muamele göreceğini veya değerlendirileceğini belirlemek veya etkilemek için kullanılıyorsa bireyle ilişkilidir. Verilerin bir bireyle "ilişkili" sayılabilmesi için bir "içerik" unsuru veya bir "amaç" unsuru ya da bir "sonuç" unsurunun bulunması gerekir[14].

Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması ise mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir

---

10 Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması* (On İki Levha Yayıncılık, 2021) 10; Miray Özer Deniz, *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bundan Doğan Sorumluluk* (On İki Levha Yayıncılık, 2022) 30; Bayram Doğan, *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı* (Adalet Yayınevi, 2022) 49. Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubunun Opinion 4/2007 On The Concept of Personal Data Raporunda kişisel veri kavramının unsurlarını her türlü bilgi, ilişkin olma, tanımlanmış veya tanımlanabilir ve gerçek kişi olarak dört başlık altında incelemektedir bkz. Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On The Concept of Personal Data, 01248/07/EN WP 136, 6 <https://www.clinicalstudydatarequest.com/Documents/Privacy-European-guidance.pdf.> erişim tarihi:13.07.2025. Bazı yazarlara göre unsurlar, verinin bir kişiye ilişkin olması ve bu kişinin belirli ya da belirlenebilir olması şeklinde ikiye ayrılmaktadır bkz. Mine Demirezen, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uyum Projelerinin Yürütülmesi (Platon Hukuk Yayınları, 2020) 67; Buket Günay, Kişiliğin Korunması Kapsamında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Kullanılması Nedeniyle Hukuki Sorumluluk (Seçkin Yayıncılık, 2023) 23. Bazı yazarlar ise veri, gerçek kişiye ait olma, ilişkin olma ve belirli ya da belirlenebilir olma şeklinde dörde ayırmaktadır bkz. Habip Bozkurt, Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu (Yetkin Yayınları, 2021) 10-14; Hüseyin Murat Develioğlu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (On İki Levha Yayıncılık, 2017) 30.

11 Mesut Serdar Çekin, *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2019) 23; Develioğlu (n 9) 30. İlgili husus GDPR dibace 14'te Bu Tüzük ile sağlanan koruma, uyrukları veya ikametgâhları fark etmeksizin kişisel verilerinin işlenmesiyle ilgili olarak, gerçek kişilere uygulanmalıdır. Bu Tüzük, tüzel kişinin adı ve türü ile irtibat bilgileri dâhil tüzel kişilere ve özellikle tüzel kişi olarak kurulmuş teşebbüslere ilişkin kişisel verilerin işlenmesini kapsamaz, şeklinde düzenlemiştir.

12 European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, Handbook on European Data Protection Law, 2018, 37 <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/handbook-european-data-protection-law-2018-edition> erişim tarihi: 14.07.2025; Develioğlu (n 9) 30.

13 Murat Volkan Dülger, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (Hukuk Akademisi, 2019), 101; Sevgi Erarslan, *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza* (On İki Levha Yayıncılık, 2020), 22.

14 Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data (n 10) 10.

hale getirilmesini ifade eder[15]. Bir kişinin tanımlanabilir olması, onun bir grup insan içinden ayırt edilebilmesi veya ayırt edilebilmesinin mümkün olmasıdır[16]. Bu durum, kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıması veya kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm halleri kapsar[17]. İlgili kişi ile veri arasındaki ilişki doğrudan veya dolaylı olarak kurulabilir[18]. Belirlenebilen kişiye ilişkin veriler, kişinin kimliğini doğrudan değil, bazı ek bilgiler aracılığıyla dolaylı olarak ortaya koymaktadır[19].

Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation- GDPR) Dibace 26'ya göre, bir gerçek kişinin kimliğinin belirlenebilir olup olmadığını tespit için, veri sorumlusu veya başka bir kişi tarafından gerçek kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak belirlemek amacıyla, grup içinden seçme gibi, kullanılması makul bir şekilde muhtemel tüm yöntemler dikkate alınmalıdır[20]. Gerçek kişinin kimliğini belirlemek amacıyla söz konusu yöntemlerin kullanılması konusunda makul bir olasılığın bulunup bulunmadığını tespit etmek için, işleme sırasındaki mevcut teknoloji ve teknolojik gelişmeler göz önünde tutularak, kimliğin belirlenmesi için gerekli süre ve maliyetler gibi tüm nesnel faktörler dikkate alınmalıdır[21]. Veri sorumlusunun elinde bulunan veya üçüncü kişilerden hukuki olarak elde edebileceği tüm veriler belirlenebilir şartını sağlamaktadır[22].

Veri kavramı bilgi ile birlikte tanımlanmaktadır[23]. Bilgi ise İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik m. 3/1-b'de "*verilerin anlam kazanmış*

---

15 Özer Deniz (n 10) 36; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, 9 <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/062384e3-d18c-4c38-b108-3a7a2a28e849.pdf> erişim tarihi:14.07.2025; Furkan Güven Taştan, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (On İki Levha Yayıncılık, 2017), 34; Erarslan (n 13) 21; Dülger (n 13) 91; Günay (n 9) 25.

16 Bozkurt (n 9) 13; Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data (n 10) 12. Üçüncü kişinin elinde bulunan veriler açısından nisbi ve mutlak belirlenebilirlik olarak iki ayrı görüş bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Çekin (n 11) 46-47.

17 Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Sözlük (n 15) 9; Taştan (n 15) 34.

18 Küzeci (n 10) 218; Özer Deniz (n 10) 36. Doğrudan ve dolaylı belirleyici unsurlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Dülger (n 13) 92-98

19 European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe (n 12) 83; Erarslan (n 13) 22.

20 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı, GDPR Türkçe Çevirisi <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/Nihai-ABB-HCDB-GDPR.pdf> erişim tarihi: 03.10.2025.

21 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

22 Ömer Ekmekçi, Nafiye Yücedağ, Elif Beyza Akkanat-Öztürk ve Şehriban İpek Aşıkoğlu, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2024) 56-57; Oğuz Şimşek, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (Beta Yayınevi, 2018) 122.

23 Doktrindeki bir görüşe göre, veri bilgiden daha geniş kapsamlı olup bilgi verinin anlamlı halidir bkz. Dülger (n 13) 86-88; Küzeci (n 10) 11-12.Aksi yöndeki diğer görüşe göre ise, veri ile bilgi kavramının kesin sınırla ayrılmasının mümkün değildir bkz. Günay (n 9) 35.

biçimi" şeklinde ifade edilmiştir[24]. Verinin doğruluğu, yanlışlığı, gizli veya aleni olması yahut subjektif ya da objektif olmasının kişisel veri olarak nitelenmesine bir etkisi bulunmamaktadır[25]. Bilginin gelişen teknoloji ile birlikte çok farklı ortam ve formatlarda bulunduğunu görmekteyiz. Bu nedenle kişisel veri kavramı, alfabetik, sayısal, grafiksel, fotoğrafik veya akustik gibi her türlü biçimde mevcut olan bilgileri içerebilir. Kişisel veriler yalnızca kâğıt üzerinde tutulan bilgilerden ibaret değildir bunun yanı sıra ikili kod aracılığıyla bilgisayar belleğinde veya örneğin bir video kasette depolanan bilgiler de dahildir. Ayrıca bilginin kişisel veri olarak kabul edilebilmesi için yapılandırılmış bir veri tabanı veya dosyada yer alması da gerekmez. Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubuna (Article 29 Data Protection Working Party) göre, elektronik bir belgede metin içinde yer alan bilgiler de kişisel verinin unsurlarını karşılıyorsa kişisel veri olarak kabul edilebilir. Örneğin, e-postalar "kişisel veri" içerebilecektir[26].

Kişisel veriler genel nitelikli ve özel nitelikli kişisel veriler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel nitelikli kişisel veriler KVKK m. 6/I' de sınırlı sayıda sayılmış olan özel nitelikli olanlar dışında kalan kişisel verileri ifade etmektedir[27]. Özel nitelikli kişisel veriler diğer verilere nazaran daha çok korunma ihtiyacı hissedilen verilerdir. Özel olarak korunması gereği ise risk ve mağduriyet unsuru ile açıklanmaktadır. Kişiye ait özel nitelikli kişisel verilerin toplum tarafından öğrenilmesi, kişiye daha fazla zarar vererek, toplumda kişi hakkında önyargı oluşturacak ve böylece kişi mağduriyet yaşayacaktır[28]. Bu veriler yüksek risk faktörü taşırlar. Risk faktörü ise ayrımcılık yapılması olasılığı olarak belirtilmektedir[29]. Özel nitelikli kişisel veriler Kanunda sınırlı sayıda sayılmıştır[30]. Kanun m.6/I'e göre; kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağ-

---

[24] İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik, R.G. No: 30035, R.G. Tarih: 11.04.2017. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170411-3.htm.

[25] Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data (n 10) 6; Hüseyin Can Aksoy, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması* (Çakmak Yayınevi, 2010) 14; Özer Deniz (n 10) 34-35; Dülger (n 13) 103.

[26] Article 29 Data Protection Working Party, Personal Data (n 10) 7-8.

[27] Erarslan (n 13) 27; Taştan (n 15) 42; Günay (n 9) 54.

[28] Nilgün Başalp, *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması* (Yetkin Yayınevi, 2004) 43; Taştan (n 15) 43; Erarslan (n 13) 48-49; Doğan (n 10) 57-58; Demirezen (n 9) 39-40. Doktrinde özel nitelikli kişisel veri kavramı yerine hassas veri, özel nitelikli kişisel veri gibi farklı kavramlar kullanılmaktadır. İlgili kavramlar için bkz. Cemil Kaya, 'Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi' (2011) LXIX (1-2) *İÜHFM* 317, 318-319; Bozkurt (n 9) 5; Erarslan (n 13) 47-48; Günay (n 9) 39.

[29] Ulrich Dammann ve Spiros Simitis, *EG- Datenschutzrichtlinie: Kommentar* (Nomos Verlagsgesellschaft, 1997) 161; Hayrunnisa Özdemir, *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması* (Seçkin Yayıncılık, 2009) 126; Taştan (n 15) 41.

[30] Demirezen (n 9) 68; Emine Hizarci, *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi* (Yetkin Yayınları, 2020) 27-28; Özer Deniz (n 10) 38.

lığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir[31].

B. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin işlenmesi, Kanun m. 3/I-e bendinde birden fazla eylemi içerecek şekilde geniş kapsamlı olarak kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem olarak tanımlanmıştır[32]. Kanunda işleme faaliyetleri örnekleyici olarak sayılmaktadır, sınırlı bir sayım söz konusu değildir. Bu nedenle Kanunda sayılanların dışında veriler üzerindeki diğer işlemler de bu işlenme kapsamında değerlendirilebilecektir[33].

Kişisel verilerin işlenmesinde yer alan işlenme kavramı çok yönlü bir kavramdır, bünyesinde elde etme, kaydetme, muhafaza etme, silme, kullanma, değiştirme, gibi birçok eylemi barındırmaktadır. Kişisel verilerin şifrelenmesi, başka bir forma çevrilmesi veya başka verilerle bağlantı kurulması, sınıflandırılması, devralınması da işlenmedir[34]. Otomatik (bilgisayar, server, gibi) yollarla elde edilen veriler kişisel veri olarak Kanun kapsamında korunurken, otomatik olmayan yollarla elde edilen veriler veri kayıt sisteminin bir parçası olması şartıyla Kanun kapsamında korunacaktır. Otomatik yollarla elde edilmeyen ve fiziksel ortamda saklanan bir verinin bulunması için arşivleme, dosyalama, alfabetik sıraya koyma gibi kolaylaştırılmış bir sistem bulunuyorsa ilgili kişisel veri bir veri kayıt sisteminin parçasıdır ve Kanun kapsamında korunacaktır[35]. Otomatik yollarla elde

---

31 KVKK m. 6/I: "*Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir*".

32 Veri işleme kavramı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü m. 4/II'de (GDPR), "*otomatik yöntemlerle olsun veya olmasın, kişisel veri veya kişisel veri setleri üzerinde gerçekleştirilen toplama, kaydetme, düzenleme, yapılandırma, saklama, uyarlama veya değiştirme, elde etme, danışma, kullanma, iletim yoluyla açıklama, yayma veya kullanıma sunma, uyumlaştırma ya da birleştirme, kısıtlama, silme ya da imha gibi herhangi bir işlem veya işlem dizisi*" olarak tanımlanmaktadır.

33 Çekin (n 11) 49; Ekmekçi vd. (n 20) 68-69; Günay (n 9) 85-86.

34 Erarslan (n 13) 95-98; Özer Deniz (n 10) 71; Demirezen (n 9) 84. Benzer yönde bkz. Çekin (n 11) 46-48; Doğan (n 10) 52.

35 Taştan (n 15) 43-44. GDPR m. 2'de belirtilen Tüzüğün maddi kapsamında kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik yollarla işlenmesine ve bir dosyalama sisteminin parçasını oluşturan veya bir dosyalama sisteminin parçasını oluşturması amaçlanan kişisel verilerin otomatik yollar haricinde işlenmesi yer almaktadır. Tüzükte yer alan dosyalama sistemi Kanunda yer alan veri kayıt sistemi ile örtüşmektedir. GDPR m. 4/VI' ya göre, "dosyalama sistemi" işlevsel veya coğrafi bir temelde, merkezi, merkezi olmayan veya dağınık olmasına bakılmaksızın, belirli kriterlere göre erişilebilen yapılandırılmış kişisel veri setidir. Otomatik yollarla verinin işlenmesi, insan müdahalesini ve

edilmeyen ve veri kayıt sisteminin bir parçası olmayan veriler Kanun kapsamında yer almaz[36]. Eğer sipariş alan bir terzi müşterilerinin talep ettiği ürünleri ve özelliklerini belli kriterlere göre bir defterde kayıt altına alırsa otomatik yollarla elde edilmeyen veri kayıt sisteminin bir parçası olan kişisel veri söz konusudur.

Avrupa Birliği Adalet Divanı Bodil Lindqvist v Åklagarkammaren i Jönköping davasında kişisel verilerin işlenmesi kavramının kapsamını da açıklamıştır[37]. İlgili davada İsveç Protestan Kilisesi'nin bir cemaatinde gönüllü olarak çalışan Bayan Lindqvist çalıştığı kişilerin kişisel verilerini internet sitesinde yayımlamıştır. Mahkeme'ye göre, 95/46 sayılı Direktif'in 2(b) maddesindeki tanıma göre, 3(1) maddesinde kullanılan bu tür verilerin "işlenmesi" terimi, "otomatik olsun veya olmasın, kişisel veriler üzerinde gerçekleştirilen herhangi bir işlem veya işlem kümesini" kapsar ve iletim, yayma veya başka bir şekilde verilerin erişilebilir kılınması yoluyla ifşa dahil olmak üzere bu tür işlemler çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir[38]. Dolayısıyla, bir internet sayfasına kişisel verilerin yüklenmesi işlemi de kişisel verilerin işlenmesi kapsamında yer alır. İnternet sayfasına bilgi yerleştirmek, mevcut teknik ve bilgisayar prosedürleri uyarınca, söz konusu sayfanın bir sunucuya yüklenmesi ve internete bağlı kişilerin bu sayfayı erişimine olanak sağlamak için gerekli işlemleri içerir. Bu işlemler, en azından kısmen otomatik olarak gerçekleşen işlemedir[39].

Kişisel verilerin işlenmesi hususunda genel ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şeklinde ikili bir ayrım yapmamız gerekmektedir. Kişisel verilerin işlenmesi bakımından genel kural KVKK m.5/I'de düzenlenmiştir. Buna göre kişisel veriler ilgili kişinin açık rızası olmaksızın işlenemeyecektir. Kural ilgili kişinin açık rızası olarak belirtilmişse de anılan maddenin 2. fıkrasında ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkün olan haller öngörülmüştür. Özel nitelikli kişisel verilerin koruma rejimi ise genel nitelikli kişisel verilere göre daha kapsamlıdır[40]. Kanun m.6/III 'e göre özel nitelikli kişisel verilerin Kanunda sayılan haller (m. 6/III) dışında işlenmesi yasaktır. Buna kesin işlem yasağı kuralı denmektedir[41].

çabasını en aza indirgeyerek, kişisel verilerin, dijital ortamda elektronik veya bilişim sistemleriyle belirli ölçütlere göre yapılandırılmasıyla gerçekleştirilen işlemeye denir bkz. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Sözlük (n 15) 115. Veri Kayıt Sistemi, kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılandırılarak işlendiği kayıt sistemidir (m.3/I-h).

36 Demirezen (n 9) 83.

37 Avrupa Birliği Adalet Divanı, Bodil Lindqvist v Åklagarkammaren i Jönköping Case (2003) <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=48382&doclang=EN> erişim tarihi:14.09.2025.

38 Avrupa Birliği Adalet Divanı (n 37), p. 1.

39 Avrupa Birliği Adalet Divanı (n 37), p. 4.

40 Dülger (n 13) 311.

41 Başalp (n 28) 42; Özdemir (n 29) 127; Bozkurt (n 9) 5; Dülger (n 13) 311.

C. Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Açık Rıza

1. Açık Rıza Kavramı ve Hukuki Niteliği

Açık rızanın tanımı KVKK m. 3/1-a'da, *"Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür irade ile açıklanan rıza*" şeklinde yapılmıştır[42]. GDPR m.4'te ise rıza, veri öznesinin, bir beyanla ya da açık bir onay eylemiyle kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğini belirttiği, özgür bir şekilde, spesifik, bilinçli ve açıkça ifade edilen istekleri, olarak tanımlanmaktadır[43]. Rıza kavramı değerlendirilirken özel hukuktaki bilhassa sözleşmeler hukukundaki rızaya ilişkin unsurlar göz önünde tutulmalıdır[44]. Genel nitelikli kişisel veriler veri öznesinin açık rızası olmadan işlenemeyecektir (m. 5/I). Özel nitelikli kişisel verilerde de açık rıza ilgili kişinin verilerinin işlenebilmesi için hukuka uygunluk sebebi[45] olarak sayılmıştır (m. 6/III-a). Kanun koyucu rıza ve açık rıza arasında bir ayrım yapmayarak genel ve özel nitelikli olması fark etmeksizin her türlü kişisel verinin işlenmesini açık rıza şartına bağlamıştır.

Rıza ile ilgili GDPR m. 6 ve m. 9'da ise iki ayrı kavram kullanıldığını görmekteyiz[46]. GDPR m. 9/II-a özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebebi olarak açık rıza kavramını kullanmaktadır; genel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için ise GDPR m. 6/I-a'da rıza kavramını kullanmıştır[47]. Çelikel'e göre GDPR'de yer alan bu iki terim arasında kavramsal bir fark bulunmamaktadır[48]. Selek'e göre, iki kavram birbirinden farklıdır. Açık rızanın arandığı hallerde açık bir irade beyanı olmalı ve opt-out yöntemi kulla-

---

42 GVKT m.4/11'de ise rıza "*kendisi ile ilgili kişisel verilerin işlenmesine yönelik veri öznesinin bir beyan ya da net bir şekilde onayını gösteren bir işlemi ile özgür olarak verilmiş, spesifik, bilgilendirmeye dayalı verilmiş ve açık kabul*" şeklinde düzenlenmiştir.

43 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20); Kanun'da açık rızanın GDPR'nin aksine her türlü veri türünde ve işlenme faaliyetinde aranmasının yerinde olmadığı yönünde bkz. Çekin (n 11) 84-85.

44 Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 15/2011 on The Definition of Consent, 01197/11/EN, WP187, 6 <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf> erişim tarihi:12.08.2025.

45 Hukuka uygunluk sebebi olup olmadığı yönündeki tartışmalar için bkz. Sinan Sami Akkurt, 'Açık Rıza' içinde *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, KVKK Akademi Derleme Çalışması* (Arkadaş Basım ve Yayınevi, 2023) 156 dn. 4. Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubu, rızanın kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebebi olduğunu belirtir bkz. Article 29 Data Protection Working Party, Definition of Consent (n 43) 6.

46 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

47 Article 29 Data Protection Working Party, Definition of Consent (n 43) 6; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (2025) 6-7 <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4188/Acik-Riza> erişim tarihi: 14.09.2025; Ozan Selek, 'Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması' (2019) 21 (2) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi* Dergisi 911, 932.

48 Serdar Çelikel, Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR'la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' (2021) 17 *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 161, 168.

nılmamalıdır. Açık rıza kavramı kişisel verilerin işlenmesinde daha yüksek bir korumaya işaret etmek için kullanmıştır. Açık rızanın arandığı hallerde verileri işleyen veya veri ihlallerini inceleyen makamları dikkatli olmaya sevk etmek amaçlanmıştır[49]. Gerek mevzuat gerekse de doktrindeki tanımlardan yola çıkarak rıza ile açık rıza kavramı birbirinden farklı olduğunu söyleyebiliriz. Açık rızada rızanın veriliş şekli farklıdır. Veri öznesi açık bir beyanla rızasını vermelidir. Bunun en belirgin yolu el yazılı beyandır. Ancak farklı yollarla da beyan açık bir şekilde verilebilir. Örneğin, veri öznesi bir elektronik form doldurarak, bir e-posta göndererek, veri sahibinin imzasını taşıyan taranmış bir belge yükleyerek veya elektronik imza kullanarak da açık rıza verebilir[50].

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesine rıza verip veremeyeceği hususunun daha iyi anlaşılabilmesi için açık rızanın hukuki niteliğine kısaca değinmemiz gerekmektedir. Açık rızanın hukuki niteliği hususunda doktrinde farklı görüşler yer almaktadır[51]. Açık rızanın niteliğinin hukuki işlem olduğu yönündeki görüşe katılmaktayız[52]. Katılmadığımız aksi yöndeki görüşe göre ise açık rıza beyanı maddi fiildir[53]. Doktrinde açık rızanın hukuki niteliğinin hukuki işlem benzeri bir işlem olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır[54]. Doktrinde ağırlıklı görüş ise açık rıza beyanının hukuki işlem niteliğinde olduğu yönündedir.

2. Açık Rızanın Unsurları

Kanun m. 3/1-a'da yer alan tanıma göre açık rızanın üç unsuru bulunmaktadır. Bunlar açık rızanın; *belirli bir konuya ilişkin olması, bilgilendirmeye dayanması ve özgür iradeyle açıklanmasıdır*[55]. Bu unsurların yanı sıra Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubu veri öznesinin açıkça ortaya konulmuş beyanını yahut açık olumlu eylemiyle kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini belirten bir göstergeyi de aramaktadır[56].

---

49 Selek (n 44) 932-934. Benzer yönde bkz. Ekmekçi vd. (n 20) 164.

50 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) Adopted on 28 November 2017 -As last Revised and Adopted on 10 April 2018, 17/EN, WP259 rev.01, 18 <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051/en> erişim tarihi:14.08.2025.

51 İlgili görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. Çekin (n 11) 85-87; Nafiye Yücedağ. *Elektronik Ticarette Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza* (On İki Levha Yayıncılık, 2022) 8-12.

52 Andreas von Tuhr, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı Cilt 1-2,* Çev. Cevat Edege (Olgaç Matbaası, 1983) 372; Bilgehan Çetiner, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler,* (On İki Levha Yayıncılık, 2024) 358; Yücedağ (n 49) 10; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Yetkin Yayınları, 2022) 690-691; Ekmekçi vd. (n 20) 164; Emel Badur, *Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması (*Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023) 131; Günay (n 9) 115; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 159; Selek (n 44) 915.

53 Peter Gola, Christoph Klug, Barbara Körffer ve Rudolf Schomerus. *Bundesdatenschutzgesetz Kommentar*. (C.H.Beck, 2015) § 4a, Nr. 25.

54 Cüneyt Çilingiroğlu. *Tıbbi Müdahaleye Rıza* (Filiz Kitabevi,1993) 44; Çekin (n 11) 87.

55 Doktrinde üç unsur dışında başka unsurların aranması gerektiği de ileri sürülmektedir bkz. Selek (n 44) 922.

56 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 5.

a. Belirli Bir Konuya İlişkin Olma

Açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması kişisel verilerin işlenmesine rıza gösterilen somut olayın açıkça belirlenmiş bir faaliyete ilişkin olmasını ve rızanın arandığı işlemin açıkça gösterilmesini ifade eder[57]. İlgili kişi hangi amaç ve kapsamda ne ile ilgili olarak rıza verdiğini ve verisinin ne şekilde işleneceğini bilmeli ve buna göre rızasını açıklamalıdır[58]. Rızanın belli bir konuya ilişkin olması belirli, açık ve meşru amaçlarla işlenme ilkesiyle ilişkili olup belirli konuya ilişkin olma unsuru değerlendirilirken bu ilke de göz önünde tutulmalıdır[59]. Bu unsur aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel- battaniye veya şemsiye rıza- örneğin tüm kişisel verilerinin her türlü amaç için işlenebileceği şeklinde bir rıza beyanının hukuka uygunluğu sağlamayacağını da ortaya koymaktadır[60].

b. Bilgilendirmeye Dayanma

Bilgilendirmeye dayanma unsuru kişinin verilerinin işlenmesine rıza göstermeden önce konuya ilişkin yeterli düzeyde bilgi sahibi olması şeklinde açıklanabilir. Kişinin sadece konu üzerinde değil, aynı zamanda rızasının sonuçları üzerinde de tam bir bilgi sahibi olması gerekir[61]. Rızanın bilgilendirmeye dayalı olması için, veri öznesi en azından veri sorumlusunun kimliğinden ve kişisel verilerin hangi amaçla işleneceğinden haberdar olmalıdır (GDPR dibace 42)[62]. Veri öznesi verdiği rızayı her zaman geri alabileceği hususunda da aydınlatılmalıdır[63]. Kişi rıza göstereceği işlem hakkında yeterince bilgilendirilmemiş ise açık bir rızanın varlığı söz konusu olmayacaktır[64]. Bilgilendirilmeye dayanma unsuru aynı zamanda veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü de ifade eder. Veri sorumlusu her veri işleme faaliyetinde ilgili kişiyi bilgilendirme yükümlülüğü altındadır[65].

---

57 Article 29 Data Protection Working Party, Working Document on The Processing of Personal Data Relating to Health in Electronic Health Records (EHR), 15.02.2007, 9 <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en .pdf> erişim tarihi:14.08.2025; Dammann ve Simitis (n 29) 115; Küzeci (n 10) 268; Doğan (n 10) 54; Özer Deniz (n 10) 101-102; Çelikel (n 46) 179; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 8.

58 Bozkurt (n 9) 26; Özer Deniz (n 10) 102; Çelikel (n 46) 180; İslam Safa Kaya ve Yüksel Tolun, *Uygulayıcılar İçin Türkiye'de, Avrupa'da ve California'da Kişisel Verilerin İşlenmesi* (Adalet Yayınevi, 2022) 38; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 162.

59 Ekmekçi vd. (n 20) 177.

60 Küzeci (n 10) 268; Özer Deniz (n 10) 102; Özdemir (n 29) 140; Demirezen (n 9) 99; Hizarci (n 30) 35-36; Develioğlu (n 9) 53; Çelikel (n 46) 179-180.

61 Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 10; Özer Deniz (n 10) 104; Selek (n 44) 925; Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 15/06/2023 Tarihli ve 2023/1041 Sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7768/2023-1041> erişim tarihi:14.08.2025.

62 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

63 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 13; Selek (n 44) 925.

64 Dülger (n 13) 143; Cihan Avcı Braun, 'Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza' (2018) 15 (1) *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, 25.

65 Hizarci (n 30) 36; Bozkurt (n 9) 27-28; Demirezen (n 9) 90; Taştan (n 15) 153-154; Özer Deniz (n 10) 104-105.

Bilgilendirmenin kapsamının Kanun m. 10 ve 11' e uygun olması gerekmektedir[66]. Veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabileceği, kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi ile Kanun'un 11 inci maddesinde sayılan diğer hakları hususunda bilgi vermekle yükümlüdür (m.10). İlgili kişinin bilgilendirilmesi herhangi bir şekil şartına bağlı değildir ancak ispat yükümlülüğü veri sorumlusuna aittir[67]. Veri sorumlusu yazılı, sözlü ya da sesli veya görüntülü mesajlar ile veri öznesini bilgilendirebilir (GDPR dibace 32). Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubu'na göre kişinin bilgilendirilmiş sayılabilmesi için veri sorumlusunun kimliğini, her bir işleme faaliyetinin amacını, hangi tür verilerin toplanıp kullanılacağını, rızasını geri alma hakkına sahip olduğunu, otomatik karar alma amacıyla veri kullanımına ilişkin bilgileri ve GDPR m. 46'da geçen uygun güvencelere tabi olarak yapılan aktarımlara ilişkin riskleri bilmelidir[68]. Veri sorumlusunun ilgili kişiyi yanlış veya eksik bilgilendirmesi, rızanın geçersiz olmasına neden olacaktır[69]. Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ yayınlamıştır[70]. Bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmesi bakımından ilgili tebliğ hükümleri yol gösterici olacaktır.

Bilgilendirilme yükümlülüğü yerine getirilirken ilgili kişi açık ve anlaşılır bir şekilde aydınlatılmalıdır[71]. Bu aydınlatma belirli ve meşru bir amaç için yapılan veri işleme faaliyetini içermelidir[72]. Veri sorumlusu belirttiği amaç dışında ilgili kişinin kişisel verisini işleyecekse yeni bir amaç için tekrardan ilgili kişiyi bilgilendirmelidir[73]. Aydınlatma metni açık ve anlaşılır bir dille kaleme alınmalı, gereksiz açıklamalardan kaçınmalı, belirsiz ve muğlak bir dil kullanılmamalıdır[74]. Rıza metni bir sözleşmenin içerisinde yer alıyorsa rıza talebi sözleşmedeki diğer hususlardan açıkça ayırt edilebilir olmalıdır. Eğer sözleşme, kişisel verilerin kullanımına yönelik rızanın konusuyla alakasız birçok unsuru içeriyorsa, rıza metni ya açıkça vurgulanmalı ya da ayrı bir belgede düzenlenmelidir. Rıza elektronik yollarla isteniyorsa, rıza talebi ayrı ve belirgin olmalı; veri öznesine hüküm ve

66 Avcı Braun (n 62) 25; Özer Deniz (n 10) 105; Ekmekçi vd. (n 20) 173.

67 Demirezen (n 9) 90; Özdemir (n 29) 141; Özer Deniz (n 10) 105; Ekmekçi vd. (n 20) 251.

68 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 13.

69 Dammann ve Simitis (n 29) 116.

70 10.03.2018 T. ve 30356 sayılı RG.

71 Özdemir (n 29) 128; Demirezen (n 9) 91; Özer Deniz (n 10) 106; Dülger (n 13) 400; Küzeci (n 10) 269.

72 Demirezen (n 9) 91; Dülger (n 13) 400-401.

73 Demirezen (n 9) 91; Dülger (n 13) 399; Küzeci (n 10) 268.

74 Ekmekçi vd. (n 20) 252-253; Dülger (n 13) 400-401; Küzeci (n 10) 269; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 163.

koşullar içindeki bir paragraf olarak sunulmamalıdır[75]. Kişisel veri işleme faaliyetinin açık rıza şartına dayalı olarak gerçekleştirilmesi halinde, aydınlatma yükümlülüğü işlemi ile açık rızanın alınması işlemi ayrı ayrı yerine getirilmelidir (Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ m. 5/I-f).

c. Özgür İradeye Dayanma

İlgili kişi rızasını hiçbir etki altında kalmadan ve bilinçli olarak vermelidir[76]. İlgili kişinin seçim hakkına ve kontrol imkanına sahip olması gerekmektedir[77]. Özgür irade başkaları tarafından yönlendirilen bir eylemi değil, kendi kaderini tayin etme eylemini gerektirir[78]. Rızanın özgür iradeyle açıklanması hususunda öncelikle dikkat edilmesi gereken husus ilgili kişinin iradesinin sakatlanmamış olmasıdır. Kişinin iradesi sakatlanmışsa geçerli bir açık rıza beyanından söz edilemeyecektir[79]. Ancak tek başına iradenin fesata uğramamış olması yeterli olmayıp rıza, kişinin yaptığı davranışın bilincinde ve kendi kararı olması halinde geçerlilik kazanacaktır[80]. Veri öznesinin gerçek veya özgür bir seçme hakkı yoksa veya zarara uğramaksızın rıza vermeyi reddedemiyor ya da rızasını geri alamıyorsa rıza özgürce verilmiş kabul edilmemelidir (GDPR dibace 42)[81].

Rızanın özgür iradeye dayanıp dayanmadığı her somut olay özelinde incelenmelidir. Veri sahibinin özgür iradesini kullanmasını engelleyen, veri sahibine yönelik baskı veya etki unsurlarının herhangi biri -ki bu çok farklı şekillerde karşımıza çıkabilir- rızayı geçersiz kılar[82]. Veri sorumlusu ile ilgili kişi arasında hiyerarşik bir ilişki bulunması yahut açık güç dengesizliğinin bulunması durumunda- işçi ve işveren, hizmet sağlayıcı ve tüketici gibi- rızanın özgür iradeye dayanıp dayanmadığı hassas bir şekilde incelenip tespit edilmelidir[83]. Örneğin, işveren ile işçi arasında bağımlılık ilişkisi bulunduğundan işçinin veri işleme için rıza vermeyi reddetmesi karşısında işten çıkarılma, maaş kesintisi, daha ağır koşullarda çalıştırılma gibi olumsuz sonuçlar yaşayacağına dair endişeleri bu-

---

75 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 14.

76 Develioğlu (n 9) 51; Bozkurt (n 9) 28; Çekin (n 11) 97; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 11.

77 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 5; Çekin (n 11) 91.

78 Dammann ve Simitis (n 29) 116.

79 Küzeci (n 10) 266; Özer Deniz (n 10) 107; Kaya ve Tolun (n 46) 38; Bozkurt (n 9) 28; Demirezen (n 9) 100; Taştan (n 15) 155; Çekin (n 11) 91-92; Ekmekçi vd. (n 20) 184; Dülger (n 13) 144; Çelikel (n 46) 184; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 11.

80 Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 11; Demirezen (n 9) 100; Dülger (n 13) 144; Çelikel (n 46) 183.

81 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

82 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 5-6.

83 Ekmekçi vd. (n 20) 184; Dülger (n 13) 144-145; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 11; Selek (n 44) 936.

lunduğundan verilerinin işlenmesi için verdiği rızanın özgür iradeye dayandığını söyleyemeyiz. Ancak işçinin kişisel verilerinin işlenmesine rıza vermemesi halinde olumsuz bir tutumla karşılaşmayacağını bildiği durumlarda verilen rızanın özgür iradeye dayandığı somut olay incelenerek tespit edilebilir[84].

GDPR dibace 43'e göre, *münferit durumda farklı kişisel veri işleme işlemlerine ayrı ayrı rıza verilmesi uygun olduğu halde buna izin verilmiyorsa ya da bir hizmetin sağlanması da dâhil olmak üzere bir sözleşmenin ifası, bu tür bir ifa için böyle bir rızanın gerekli olmamasına rağmen rızaya bağlanmışsa, rızanın özgürce verilmediği kabul edilir*. Hizmetin sağlanması veya ürün satımında kişisel verilerin işlenmesi şartının getirilmesi durumunda bazı yazarlara göre, ilgili kişiye ürün yahut hizmet verilmesinin ön şartı olarak kişisel verilerinin işlenmesi için açık rıza verme zorunluluğunun getirilmesi durumunda ilgili kişinin özgür iradesi söz konusu olmayacaktır[85]. Bazı yazarlara göre ise, kural olarak açık rıza etkilenecektir ancak istisnaen hizmetin ifası açık rıza şartına bağlansa dahi açık rıza zedelenmemiş olabilir bu nedenle ilgili kişi tarafından açık rızanın özgür irade ile verilip verilmediği somut olayın koşulları ve menfaat dengesi göz önüne alınarak karar verilmelidir[86]. Örneğin, bir fotoğraf düzenleme mobil uygulamasının kullanıcılarından hizmetlerini kullanabilmek için GPS konumlarının aktif olmasını istemesi ve toplanan verilerin davranışsal reklamcılık amaçlarıyla da işleyeceğini belirtmesi durumunda coğrafi konum verisi ve çevrimiçi davranışsal reklamcılık için işlenmesi fotoğraf düzenleme hizmetinin sunumu için gerekli değildir bu nedenle uygulamayı kullananların bu amaçlara rıza göstermeden uygulamayı kullanamadığı için rıza vermesi durumunda rıza özgür iradeyle verilmemiştir[87].

d. Açık bir Beyan veya Aktif bir Davranışın Varlığı

Kanunda rızanın açık olması gerektiği vurgulanmıştır. GDPR m. 4/XI ise, rıza tanımında rızanın "*veri öznesinin, bir beyanla ya da açık bir onay eylemiyle*" verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Kanun örtülü rızayı kabul etmemekte, aktif bir davranış içeren rıza beyanını aramaktadır[88]. İlgilinin susması veya hareketsizliği

---

84 Kişisel Verileri Koruma Kurumu (n 47) 6; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 13-14.

85 Dülger (n 13) 149; Kaya ve Tolun (n 46) 38; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 12.

86 Ekmekçi vd. (n 20) 186. Sadakat Kart üzerinden özgür iradenin zedelenip zedelenmediği örneği için bkz. Ekmekçi vd. (n 20) 187-188.

87 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 6.

88 Shara Monteleone, 'Addressing The 'Failure' of Informed Consent in Online Data Protection: Learning The Lessons From Behaviour-Aware Regulation' (2015) 43 (1) *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 69, 74; Taştan (n 15) 156-157; Develioğlu (n 9) 52; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 15; Meryem Solmaz, *'Dijital Oyunlar Özelinde Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesinde Yasal Temsilcinin Rızası', iç Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yıllığı,* Editör: Şerafettin Ekici (Adalet Yayınevi, 2024) 217, 226; Çelikel (n 46) 184-185; Günay (n 9) 126.

gibi pasif tutumu rıza olarak algılanamaz[89]. Doktrindeki bir görüşe göre, şüpheye yer bırakmayacak şekilde ilgili kişinin iradesini ortaya koyan örtülü beyan rızanın açıklanması koşulunu sağlamaktadır[90]. Kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenebilmesi için rıza beyanının işlemden önce veya en geç işlem anında verilmiş olması gerekmekte olup rıza beyanı sonradan onaylama şeklinde verilemez[91]. Bir veri sahibinin rızasının bir kez alınması yeterlidir ancak veri işleme amaçları, rıza alındıktan sonra değişirse veya ek bir amaç öngörülürse, veri sorumlusunun yeni ve ayrı bir rıza alması gerekir[92]. Veri sorumlusunun ilgili kişiyi aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen Kanun m. 10'nun lafzından da aslında kişinin rızasından önce bilgilendirilmesi gerektiğini bu nedenle rızanın önceden alınması gerektiği bilgisine ulaşmaktayız. Amaca bağlılık ilkesi de rızanın işlemden önce alınması gerektiğini teyit eder niteliktedir[93].

Kişisel Verilerin Koruması Kanununda açık rıza herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır. İlgili kişi, kişisel verilerinin işlenmesine sözlü, yazılı veya elektronik yollarla rıza gösterebilir[94]. GDPR dibace 32 açık rızanın veri öznesinin kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine ilişkin serbestçe verilmiş, spesifik, aydınlatılmış ve şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde mutabakatının belirtilmesini sağlayan açık ve olumlu bir eylemiyle, örneğin elektronik araçlarla yapılanlar da dâhil olmak üzere yazılı bir beyanla veya sözlü bir ifadeyle verilmesi gerektiğini belirtmiştir[95]. Rızanın şekli bir internet sitesini ziyaret ederken bir kutunun işaretlenmesini, bilgi toplumu hizmetleri için teknik ayarların seçilmesini ya da veri öznesinin kişisel verilerinin önerilen biçimde işlenmesini kabul ettiğini bu bağlamda açıkça gösteren başka bir beyan veya davranışı içerebilir. Ancak veri öznesinin rızasının elektronik yollarla iletilen bir talep üzerine verilecek olması hâlinde talep, açık ve kısa olmalı, rızayı gerektiren hizmetin kullanımını gereksiz yere aksatmamalıdır (GDPR dibace 32)[96]. Son olarak belirtmek gerekir ki GDPR

---

89 Dammann ve Simitis (n 29) 115; Monteleone (n 85) 74; Başalp (n 28) 39; Küzeci (n 10) 265-266; Bozkurt (n 9) 28; Develioğlu (n 9) 52; Dülger (n 13) 221; Ekmekçi vd. (n 20) 165.

90 Başalp (n 28) 40; Küzeci (n 10) 266.

91 Avcı Braun (n 62) 15; Özer Deniz (n 10) 99; Taştan (n 15) 159-160; Develioğlu (n 9) 56-57; Çekin (n 11) 88; Çelikel (n 46) 172; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 177.

92 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 17-18.

93 Çekin (n 11) 88.

94 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 16; Küzeci (n 10) 269; Erarslan (n 13) 15; Çekin (n 11) 79; Hizarci (n 30) 134; Taştan (n 15) 159; Dammann ve Simitis (n 29) 115; Çelikel (n 46) 173; Günay (n 9) 126; Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (n 45) 8; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 165.

95 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

96 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20). Önceden işaretlenmiş kutular ya da hareketsizlik rıza teşkil etmez bkz. GDPR dibace 32; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 16.

m.7/I'e göre, veri sorumlusu veri öznesinin kişisel verilerinin işlenmesine rıza vermiş olduğunu ispat yükü altındadır[97].

3. Açık Rıza Beyanının Geri Alınması

GDPR'ye göre, açık rıza beyanı veren ilgili kişi daha sonra bu beyanını geri alabilir[98]. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nda ise rızanın geri alınması hususunda açık bir hüküm bulunmamaktadır ancak doktrinde ilgili kişinin kişisel verilerini her zaman geri alabileceği kabul edilmektedir[99]. Bu durum, kişinin kendi kişisel verilerinin geleceğini belirleyebilmesinin bir neticesidir[100]. GDPR m. 7/III' e göre, veri öznesi, istediği zaman rızasını geri alma hakkına sahiptir. Rızanın geri alınmasından önce gerçekleştirilmiş olan ve rızaya dayalı olarak yapılan işleme hukuka uygundur[101]. Veri sorumlusunun rızaya dayalı olarak işlediği verileri rıza geri alındığında devam eden saklamayı haklı kılan başka bir amaç bulunmadığı takdirde silme yükümlülüğü vardır[102]. GDPR m. 7/III' e göre, ilgili kişi rıza vermeden önce rızasını her zaman geri alabileceği hakkında bilgilendirilmelidir. Rızanın geri çekilmesi rıza vermek kadar kolaydır. Yani ilgili kişi rızasını nasıl veriyorsa aynı şekilde rızasını geri alabilecektir[103]. Rızanın geri alınması hakkından TMK m. 23 uyarınca önceden feragat kabul edilmemelidir[104].

Bahsetmemiz gereken bir diğer hususta veri sorumlusu rızanın geri alınmasını rızanın verilmesinden daha ağır bir koşula bağlayamayacağı gibi daha zor yahut zahmetli hale de getiremez. Örneğin, ilgili kişi bir müzik festivalinde biletler, çevrimiçi bir bilet platformu aracılığıyla satılmaktadır. Her çevrimiçi bilet satışıyla birlikte, iletişim bilgilerini pazarlama amaçlarıyla kullanmak için rıza talep edilmektedir. Müşteriler, bu amaç için rıza gösterip göstermediklerini belirtmek üzere "Evet" veya "Hayır" seçeneklerinden birini seçmektedir. Veri sorumlusu, müşterileri rızalarını geri çekme imkanları konusunda bilgilendirmektedir. Bunun için müşteriler, iş günlerinde sabah 8 ile akşam 5 arasında ücretsiz olarak bir çağrı merkezi ile iletişime geçebilmektedir. Bu örnekteki veri sorumlusu, GDPR m. 7/

---

97 Benzer bir düzenleme GDPR dibace 42, c. 1'de "*işlemenin veri öznesinin rızasına dayandığı hâllerde, veri sorumlusu, veri öznesinin veri işleme faaliyetine rıza verdiğini gösterebilmelidir"*, ifadesiyle karşımıza çıkmaktadır.

98 Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı (n 20).

99 Taştan (n 15) 160; Özdemir (n 29) 169; Bozkurt (n 9) 29; Erarslan (n 13) 151; Develioğlu (n 9) 53; Özer Deniz (n 10) 100; Dülger (n 13) 151; Çelikel (n 46) 176; Akkurt, Açık Rıza (n 44) 180.

100 Dülger (n 13) 151; Çelikel (n 46) 176; Avcı Braun (n 62) 17.

101 Rızanın geri alınması işlemi ileriye etkili olarak sonuç doğurur bkz. Dülger (n 13) 151-152; Çelikel (n 46) 178; Avcı Braun (n 62) 17.

102 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 22. İnternet ortamında

103 Lambert (n 8) 96; Çekin (n 11) 97-98; Özer Deniz (n 10) 101. Rızanın geri alınmasının şekli hususunda Türk hukukunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle GDPR m.7/III hükmünün Türk hukukunda da aynen uygulanması gerektiği görüşüne katılmaktayız. Aynı yönde bkz. Özer Deniz (n 10) 101.

104 Dülger (n 13) 152; Çelikel (n 46) 177; Avcı Braun (n 62) 17.

III'e uygun hareket etmemektedir. Rızanın geri çekilmesi, yalnızca mesai saatleri içinde bir telefon görüşmesi yapmayı gerektirirken, rızayı vermek için çevrimiçi bilet satıcısı üzerinden tek bir tıklama yeterlidir ve bu hizmet 7/24 açıktır. Bu durum, rızanın geri çekilmesini daha zor ve zahmetli hale getirmektedir[105].

II. ÇOCUKLARIN KİŞİSEL VERİLERİNİN İŞLENMESİ

A. Genel Olarak

Türk Dil Kurumuna göre, çocuk, bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kızdır[106]. Çocuk; masum, duyarlı, bağımlı ve gelişmekte olan insan varlığıdır[107]. Hesapsızca hareket eden, masum, korunmaya muhtaç[108] ve değer, geleceğin emanetçisi ve insanlığın en sevimli halidir[109]. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu m. 6/I-b'de ise çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmıştır. Benzer bir tanımı ise Çocuk Koruma Kanunu m. 3/I-a'da yer almaktadır[110]. Çocukluk, biyolojide, tıpta, psikolojide ve sosyolojide değişik ölçütlerle saptanır. Hukukta ise somut korunma ihtiyacına göre düşünsel olgunluğu temel alan yaş basamakları vardır[111].

Çocuklara ilişkin yasal düzenlemeler yapılırken çocuğun üstün yararı ilkesi temel alınmaktadır[112]. Çocuğun üstün yararı; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, kültürel, ahlaki, hukuki ve ekonomik bakımlardan sağlıklı, dengeli ve özgür biçimde geliştirilmesi ve korunup kollanmasıdır[113]. Bu ilkenin getiriliş

---

105 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 22.

106 Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, < https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 03.10.2025.

107 Hayrunnisa Özdemir ve Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku* (Adalet Yayınevi, 2012) 1; Bahar Doğan, *Uluslararası Sözleşmeler Işığında Çocukların Kişisel Hakları* (Adalet Yayınevi, 2021) 15. Benzer yönde bkz. İlay Zeynep Suata, *Çocuk Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2021) 17.

108 Çocukların neden korunmaya muhtaç olduğu yönünde bkz. Rona Serozan, *Çocuk Hukuku (*Vedat Kitapçılık, 2005) 4-5.

109 Suata (n 102) 17.

110 Çocuk Koruma Kanunu m. 3/I-a: "a) *Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi; bu kapsamda, ifade eder*". Aynı tanım BM Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 1'de *bu Sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır*, şeklinde yapılmıştır.

111 Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 10. Çocuğun yaş basamakları için bkz. Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 12-14.

112 İlgili yasal düzenlemelere örnek için bkz. Council of Europe Recommendation on children's rights and social services friendly to children and families, <https://rm.coe.int/168046ccea> erişim tarihi: 03.10.2025; Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, <https://rm.coe.int/16804b2cf3> erişim tarihi: 03.10.2025; New Council of Europe recommendations on protecting rights of children in parental separation and care proceedings, https://www.coe.int/en/web/portal/-/new-council-of-europe-recommendations-on-protecting-rights-of-children-in-parental-separation-and-care-proceedings erişim tarihi: 03.10.2025.

113 Özdemir ve Ruhi (n 102) 5; Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması* (Pegem Akademi, 2021) 54; Doğan, Uluslararası Sözleşmeler (n 102) 27.

amacı henüz fiziksel ve psikolojik olgunluğa erişmemiş bir kişinin diğerlerinden daha fazla korunmaya ihtiyaç duymasıdır[114]. BMÇHS m. 3/I'e göre, *kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir*[115]. Çocuğun üstün yararı; çocuğun yaşı, bulunduğu sosyal çevre, yaşadığı yer gibi etkenlerden ötürü farklılık göstereceğinden göreceli ve değişken bir kavramdır. Her somut olay bakımından değişiklik gösterdiğinden ilgili kavram somut olaya göre değerlendirilmelidir[116]. Birinci öncelik ilkesi gereği çocuğun yararı her zaman ve her koşulda öncelikle korunmalıdır. Çocuğun yararları ile ana babanın veya üçüncü bir kişinin yararları çatıştığında öncelik çocuğun yararına tanınacaktır. Yasama organı ve uygulayıcılar (hakimler, yönetsel makamlar ve öğretmenler) çocuğun yararına uygun karar vereceklerdir[117]. Çocuğun menfaatine uygun hareket etme, çocuğun menfaati için yapılan her işlemde onun farazi iradesine uygun davranmayı gerektirir. Farazi irade çocuğun içinden gelen arzuları ile gerçekçi olarak var olması gereken iradeden oluşur[118].

Çocuğun yüksek yararı ilkesi, çocuğun kendi yaşına ve olgunluk düzeyine uygun olarak kararlar almasını, görüş bildirmesini ve bu görüşlerin dinlenmesini de içerir. Çocukların kendi haklarını bilme ve savunma konusunda desteklenmeleri gerekir[119]. BMÇHS m. 12/I'e göre, *taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar*. TMK m. 339/III' e göre, *ana ve baba, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanırlar; önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutarlar*[120]. İlgili ilke ve yasal düzenlemeler çocuğun kişisel verilerinin işlenmesinde kendi rızasına geçerlilik tanınması hususunda belirlenecek olan yaş sınırında göz önünde tutulmalıdır.

---

114 Article 29 Data Protection Working Party, 'Working Document 1/2008 On The Protection of Children's Personal Data (General Guidelines and The Special Case of Schools)' Adopted on 18 February 2008, 00483/08/EN, WP 147, 4 <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2008/wp147_en.pdf> erişim tarihi: 08.08.2025

115 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (n 5).

116 İlknur Deniz, *Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve KVKK Kapsamında Korunması* (Seçkin Yayıncılık, 2021) 26; Hilal Karaca, *Velayetin Kapsamı ve Hükümleri* (Seçkin Yayıncılık, 2015) 83; Gülçin Elçin Grassinger, *Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (On İki Levha Yayıncılık, 2009) 58; Ayşe Ziyan, *Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili* (On İki Levha Yayıncılık, 2019), 50; Sevgi Usta, *Velayet Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2016), 137; Badur (n 49) 62.

117 Akyüz (n 103) 12; Usta (n 109) 137.

118 Grassinger, (n 109) 60; Usta (n 109) 139.

119 Melisa Nur Balci Şahin, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması* (Yetkin Yayınları, 2024) 129; Karaca (n 109) 87.

120 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (n 5).

Çocuğun kişisel verilerinin korunması çocuğun kişilik hakkı ile özel hayatın gizliliğinin korunması hakkıyla ilişkilidir[121]. Çocukların kişisel verileri için farklı bir tanım yapılmadığından yetişkinleri de kapsayan *kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi,* tanımı çocuklara da uygulanacaktır[122]. Çocuğun fotoğrafları, sağlık bilgileri, yaşı, eğitim bilgileri, kimlik bilgileri gibi bilgiler çocuğun kişisel verisine örnektir. Belirtmek gerekir ki Kanunda düzenlenen açık rızaya ilişkin hükümler (açık rızanın unsurları, veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğü, rızanın geri alınması gibi) niteliğine uygun düştüğü ölçüde çocuklara da uygulanmalıdır.

B. Açık Rızaya Dayalı Olarak Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesi

Çocukların mahremiyetini ve güvenliğini etkileyen kişisel verileri günümüzde internet ve dijital platformlarda toplanarak işlenmektedir[123]. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital dünyaya hızlı entegre olan çocukların kişisel verilerinin bu platformlar (sosyal medya platformları, oyun platformları gibi) tarafından işlenmesi ve korunmaya muhtaç çocukların durumun bilincinde olmaksızın işlemeye onay vermesi çocukların kişisel verilerinin korunması için özel ve katı düzenlemeler yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bölümde Türk hukuku ile mukayeseli olarak Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan çocukların kişisel verilerinin işlenmesi rıza yaş sınırı incelenerek sonuca varılmaya çalışılacaktır.

1. Türk Hukuku Bakımından Açık Rıza ve Rızanın Verilmesinde Yaş Sınırı

Çocuğun hak öznesi olarak kabul edilmesiyle birlikte çocukların haklarına ilişkin hukuki düzenlemeler yapılmıştır[124]. Bazı ülkeler, veri koruma hukukunda çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde rıza için yaş sınırı konusunda sessiz kalmayı tercih etmiş ve uygulamada özellikle çocuğun hak ve yükümlülüklerine ilişkin medeni hukuka ve hukukun diğer dallarına ait düzenlemeleri uygulamıştır[125]. Türk hukukunda çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde rıza yaş sınırına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde rıza kurumunu değerlendirebilmemiz için Türk

---

121 Seda İrem Çakırca, *Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması (*On İki Levha Yayıncılık, 2023) 82.

122 Kardelen Aynacı, *Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması* (Platon Hukuk, 2024), 131; Çakırca (n 115) 100; Deniz (n 120) 119.

123 Balci Şahin, (n 112) 123; Eldar Haber, 'The Internet of Children: Protecting Children's Privacy in A Hyper-Connected World' (2020) University of Illinois Law Review, 1209, 211. SSRN, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3734842> erişim tarihi:24.08.2025.

124 Çakırca (n 113) 79.

125 Vaaleri Steeves ve Milda Macenaite, "Data Protection and Children's Online Privacy", in Research Handbook on Privacy and Data Protection Law: Values, Norms and Global Politics, ed: Gloria González, Rosamunde Van Brakel, Paul De Hert (Edward Elgar Publishing, 2022) 358, 365.

hukukunda yer alan çocukların fiil ehliyeti, rızanın hukuki niteliği ile çocukların yasal temsilcilerinin bu hakkı kullanıp kullanamayacağı incelenmelidir[126]. Ayrıca belirtmek gerekir ki çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ile TMK'de yer alan çocuklara ilişkin genel düzenlemeler hukuki uyuşmazlıklarda yol gösterici olacaktır[127]. Kişisel verilerin işlenmesi için rıza verilmesi kişiye sıkı sıkıya bağlı[128] bir hukuki işlemdir. Veri öznesi hak ve fiil ehliyetine sahip olmalıdır[129]. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar, hak sahibinin kişiliğini ilgilendiren, başkasına devredilemeyen, miras yoluyla geçmeyen ve kural olarak temsil yoluyla kullanılamayan, hak sahibi tarafından kullanılması gereken haklardır[130]. Kural olarak bu haklarda temsil düşmanlığı vardır[131]. Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11/08/2020 tarihli ve 2020/622 sayılı karar özetinde kişisel verilerin işlenmesine rıza verilmesi nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak belirtilmiştir ve sınırlı ehliyetsizlerin bu hakkı bizzat kullanabilecekleri ifade edilmiştir[132].

Burada Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş fiil ehliyetine göre kişilerin ayrımı açısından hakkın niteliğini de göz önünde bulundurarak bir değerlendirme yapmamız gerekir. Bu açıdan tam ehliyetsiz çocuklar ile sınırlı ehliyetsiz çocukları incelemeliyiz. Ayırt etme gücünü haiz olmayan çocuklar tam ehliyetsizdir. Ayırt etme gücü bulunmayan çocuklarda TMK'deki velayet hükümleri eğer çocuk vesayet altında ise vesayet hükümleri uygulanacaktır[133]. Ayırt etme gücünü haiz olmayan çocuklar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanamaya-

---

126 Kaya ve Tolun (n 46) 97-98; Yücedağ (n 49) 83.

127 Benzer yönde bkz. Murat Uçak, 'Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası' (2021) 3 (1), *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 41, 47-48.

128 Kaya ve Tolun (n 46) 98; Gamze Turan Başara, 'Medeni Hukuk İlişkilerinde Kişisel Verilerin Korunması', içinde *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, KVKK Akademi Derleme Çalışması* (Arkadaş Basım ve Yayınevi, 2023) 439, 447; Gülşah Bostancı Bozbayındır, 'Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması' (2021) 16 (180) *Terazi Hukuk Dergisi* 1498, 1506; Hüseyin Can Aksoy, 'Kişisel Verilerinin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu', içinde *Haluk Konuralp Anısına Armağan III*, Editör: Osman Berat Gürzumar (Yetkin Yayınları, 2009) 47, 57.

129 Özdemir (n 29) 168; Taştan (n 15) 157-158; Özer Deniz (n 10) 117; Çakırca (n 115) 186-187; Aynacı (n 120) 132-133; Solmaz (n 85) 232-233; Günay (n 9) 130.

130 Mustafa Dural ve Tufan Öğüz. *Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2022) 78; Usta (n 109) 354. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar hakkında detaylı bilgi için bkz. Ekrem Kurt, Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları' (2016) 15 (2) *İKÜHFD* 121-187; Aksoy, Sınırlı Ehliyetsizler (n 120) 57.

131 Usta (n 109) 354; Badur (n 49) 167-168.

132 18 yaşını doldurmamış ilgili kişiye ait sağlık raporunun imha edilmesine yönelik ilgili kişinin babası tarafından veri sorumlusuna başvurulması ve cevap alınamaması üzerine ilgili kişinin kendisi tarafından Kurumumuza şikâyette bulunulması hakkında Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11/08/2020 tarihli ve 2020/622 sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622> erişim tarihi: 14.09.2025.

133 Dural ve Öğüz (n 122) 78; Çakırca (n 115) 186-187; Turan Başara (n 120) 443.

caklarından kişisel verilerinin işlenmesine de rıza veremeyeceklerdir[134]. Yasal temsilcinin tam ehliyetsiz adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanıp kullanamayacağı tartışmalıdır.

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde ebeveynlerin rızasının aranıp aranmaması hususunun tespiti için öncelikle velayet kurumuna kısaca değinmemiz gerekir. Velayet; anne ve babaya çocuğun kişi ve malvarlığı değerlerini korumak ve onu temsil etmek için yüklenilen görevler ve yetkiler bütünüdür[135]. TMK m. 335'e göre, ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velâyeti altındadır. Yasal sebep olmadıkça velâyet ana ve babadan alınamaz. Hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar. Çocuklar tam ve sağ doğum ile hak ehliyetini kazanır ancak kendi kendine karar verebilme yetisine sahip olana kadar ana baba tarafından korunmaya ve yönlendirilmeye muhtaçtırlar. Ana ve babanın bu görevini yerine getirebilmesi için kanun koyucu tarafından velayet hak ve yetkisi tanınmıştır[136]. Çocuğun kişi varlığı ve malvarlığının korunup gözetilmesi genelde ana babanın velayet hakkı çerçevesinde yasal temsil yoluyla olur. Ana baba ya çocuk adına ve hesabına hareket ederler ya ayırt etme gücüne sahip çocuğun işlemlerine yasal temsilci sıfatıyla izin verirler ya da bu işleme katılırlar[137]. Çocuk üzerinde velayet hakkı bulunan ana ve babanın çocuğu temsil yetkisi kaldırılmadığı sürece ana ve baba çocuğu üçüncü kişilerle yapılan hukuki işlemlerde temsil edebilirler[138]. Burada çocuğun hangi hukuki işlemler bakımından temsil edileceği çocuğun ehliyet durumu ve hukuki işlemin niteliği kapsamında belirlenmelidir. Ana ve baba çocuğun adına hukuki işlemleri yerine getirirken yahut onay veya rıza verirken çocuğun üstün yararı ilkesini, çocuğun katılım hakkını ve görüşlerini serbestçe ifade edebilme hakkı ile TMK m. 339 hükmünü göz önünde bulundurmalıdır. Ana babanın çocuğunun kişi varlığını korumasının sınırını çocuğun yararı ve katılım hakkını düzenleyen TMK m. 339, özel yasalardaki düzenlemeler ile ölçülülük ilkesi çizer[139].

---

134 Ekmekçi vd. (n 20) 170; Akdi (n 125) 134-135.

135 Ali Naim İnan, *Çocuk Hukuku* (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:3, 1968) 125; Usta (n 109) 23-24; Çakırca (n 115) 84; Deniz (n 120) 18-19. Benzer tanım için bkz. Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 250; Akyüz (n 103) 222; Badur (n 49) 53; Murat Akdi, 'Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlamasından Doğan Sorumluluğu', (2016) 22(3) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 123, 124; Mustafa Dural, Tufan Öğüz ve Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2023) 375.

136 Akyüz (n 103) 129; Deniz (n 120) 19.

137 Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 272-273.

138 Karaca (n 109) 38; Deniz (n 120) 23; Usta (n 109) 331; Cem Baygın, *Soybağı Hukuku* On İki Levha Yayıncılık, 2010) 298. Velayet hakkı ve sınırları için bkz. Ayça Zorluoğlu, 'Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları' (2021) 29 (4), *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3383, 3390-9998.

139 Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 260. Ölçülülük ilkesinin çocuk hukukundaki uygulaması için bkz. Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 261- 262.

Doktrindeki bir görüşe göre, yasal temsilcinin çocuk adına hakları kullanabilmesi durumunu mutlak ve nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar ayrımını yaparak incelemektedir. Eğer nisbi şahsa sıkı sıkıya bağlı hak söz konusu ise ana baba yasal temsilci sıfatıyla eğer çocuk vesayet altında ise vasi çocuk adına bu hakları kullanabilecektir. Ancak tam ehliyetsiz olan çocuğa ait mutlak sıkı sıkıya bağlı bir hak söz konusu ise çocuğun yararı gerektirdiği durumlar hariç bu hakları velayet altında ise ana babası, vesayet atında ise vasisi kullanamazlar[140]. Diğer görüşe göre ise, tam ehliyetsiz çocukların temsil edilmesindeki menfaat dikkate alınarak somut olay kapsamında yasal temsilcinin tam ehliyetsiz kişi adına bu hakları kullanabileceğini ileri sürer[141]. Başka bir görüşe göre, tam ehliyetsiz çocuğun bir hizmetten faydalanabilmesi için kişisel verilerinin işlenmesine rıza göstermesi her halükârda çocuğun menfaatine olduğundan yasal temsilcinin rızası gerekir[142]. Bir başka görüşe göre, ayırt etme gücüne sahip olmayan çocukların menfaatinin gerektirdiği ölçüde yasal temsilcisi tarafından rızanın açıklanması gerekir[143]. Bir görüşe göre, nişanlanma, evlenme gibi niteliği gereği temsil kabul etmeyen hukuki işlemler dışındaki işlemler kanuni temsilcinin rızasıyla yerine getirilebilir yani yasal temsilci tam ehliyetsiz çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine rıza verebilecektir[144].

Çocukların kişilik haklarının ve özel hayatının korunması ile ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi için ebeveynlerinin rızasının gerektiği yönünde AİHM önemli kararlar vermiştir[145]. Reklos and Davourlis V. Greece davasında doğumdan hemen sonra ebeveynlerinin rızası alınmadan bebeğin fotoğrafları çekilmiştir. Başvuranlar, fotoğrafçının yalnızca klinik personelinin erişebileceği bir birime girmesine ve önden çekilen fotoğraflar nedeniyle yenidoğan bebeğin rahatsız olabileceğine dikkat çekerek klinik yönetimine şikâyette bulunmuş, ayrıca önceden rızalarını vermediklerini belirtmişlerdir. Klinik, şikayetlerine kayıtsız kalmıştır. Başvurucular 25 Ağustos 1997'de Atina Asliye Hukuk Mahkemesi'nde manevi tazminat davası açmışlardır. Dava esas yönünden reddedilmiştir ve bu kararı temyiz mahkemesi onamıştır. AİHM önüne

---

140 Serozan, Çocuk Hukuku (n 103) 276-277; Badur (n 49) 168-169; M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (Filiz Kitabevi, 2024) 98-99.

141 Aytekin Ataay, *Şahıslar Hukuku* (Fakülteler Matbaası, 1978) 119-121; Ekmekçi vd. (n 20) 170; Aynacı (n 120) 133; Ziyan, (n 109) 108-109; Günay (n 9) 130; Uçak (n 119) 51; Yücedağ (n 49) 89-90.

142 Solmaz (n 85) 235.

143 Turan Başara (n 120) 448.

144 Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1992) 230.

145 İlgili karar örnekleri için bkz. European Court of Human Rights, Case Of Bogomolova v. Russia, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-174420%22]}> erişim tarihi: 04.10.2025; European Court of Human Rights, Case Of Khan v. Germany, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-153909%22]}> erişim tarihi: 04.10.2025.

gelen davada ise Mahkeme ebeveynlerin rızası olmadan yenidoğan bebeğin fotoğraflarının çekilmesini AİHS m. 8'e aykırı bulmuş ve talebi kabul etmiştir[146].

Ayırt etme gücüne sahip ergin olmayan çocuklar ise hukuken sınırlı ehliyetsiz olarak kabul edilmektedirler. Türk Medeni Kanunu m. 16/I'e göre, *ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler. Karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza gerekli değildir*. Sınırlı ehliyetsiz çocuk kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını tek başına kullanabilecektir[147]. Ancak çocuk için ciddi ve sakıncalı sayılabilecek evlenme, yargısal erginlik gibi önemli işlemlerde yasal temsilcinin rızası da gerekir. Bu gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda çocuk ve yasal temsilcisi birlikte hareket etmelidir[148]. Sınırlı ehliyetsiz olan çocukların kişisel verilerinin işlenmesine rıza vermesine ilişkin doktrinde farklı görüşlerin yer aldığını görmekteyiz. Özer Deniz'e göre, çocukların kişisel verilerinin hukuka uygun olarak işlenebilmesi için yasal temsilcinin kesinlikle rızası alınmalıdır[149]. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, sınırlı ehliyetsizler kişisel verilerinin işlenmesi için rıza gösterebilirler[150]. Bir diğer görüşe göre ise, sınırlı ehliyetsiz kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterebilir ancak kişilik değeri üzerinde önemli tasarrufa neden olan, ağır bir etki yaratacak rıza söz konusuysa ayrıca yasal temsilcinin rızası da aranmalıdır[151]. Başka bir görüşe göre TMK m. 16 hükmü kapsamında kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğundan çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde kendi rızalarının yeterli olacağını ileri sürmek normun amacı ile bağdaşmamaktadır. Kanunda bu hususta örtülü boşluk bulunmaktadır. Hâkim bu boşluğu dol-

---

146 European Court of Human Rights, Case of Reklos and Davourlis V. Greece, 15 January 2009, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-90617%22]}> erişim tarihi:10. 09.2025.

147 Dural ve Öğüz (n 122) 93; Akyüz (n 103) 117-118; İnan (n 125) 138-139; Çakırca (n 115) 187; Ekmekçi vd. (n 20) 170; Karaca (n 109) 42; Ziyan, (n 109) 111; Usta (n 109) 357; Badur (n 49) 168; Günay (n 9) 130; Kaya ve Tolun (n 46) 98. Solmaz'a göre, ayırt etme gücüne sahip çocuk kişisel verilerin işlenmesine tek başına rıza verebilirken aynı zamanda çocuk adına yasal temsilci de rıza verebilir. Yasal temsilcinin çocuğun rızası üzerindeki söz hakkı devam eder bkz. Solmaz (n 85) 233-234.

148 Akyüz (n 103) 118; Dural ve Öğüz (n 122) 93; Karaca (n 109) 42; Usta (n 109) 357; Rona Serozan, *Medeni Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku* (Vedat Kitapçılık, 2018) 444.

149 Özer Deniz (n 10) 119.

150 Develioğlu (n 9) 57; Aynacı (n 120) 134-135; Badur (n 49) 170.

151 Ekmekçi vd. (n 20) 171; Akdi (n 125) 135. Yasal temsilcinin verdiği rızanın geçerli olabilmesi için çocuğun üstün yararına uygun verilmiş olması gerekir aksi halde verilen rıza geçersizdir bkz. Bedia Güleş, 'Çocuğun Kişisel Verilerinin Hukuka Aykırı Kayıt ve Yayınlara Karşı Korunmasında Mevcut Hukuki Yolların İşlevselliği ve Alınması Gerekli Yeni Tedbir Önerileri' (2024) 26 (2) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1401, 1424-1425; Yücedağ (n 49) 92-94.

durmalıdır. En uygun çözüm ise çocuğun ehliyetinin genişlediği haller[152] dışında çocuk ile birlikte yasal temsilcisinin de açık rızasının aranmasıdır[153].

Doktrindeki bir diğer görüşe göre, günümüzde internet üzerinden gerçekleştirilen her işlem için yasal temsilcinin rızasının aranması pratik açıdan mümkün olmayacağından somut veri işleme faaliyetinin konusu, amacı, niteliği, ilgili kişinin veri işlemenin sonuçlarının idraki ile yaşa ilişkin GDPR düzenlemesi göz önünde bulundurulmalıdır[154]. Başka görüşe göre, çocuğun yaşı ve gelişmişlik seviyesi kişisel verilerinin işlenmesinin risklerini ve sonuçlarını idrak edip karar verme yeteneğine sahip olduğunu gösteriyorsa çocuğun rızası yeterli iken göstermiyorsa velayet hakkı sahibi ana ve/veya babanın rızası da aranmalıdır[155]. Bir diğer görüşe göre, çocuğun idrak gücü yoksa çocuğun üstün yararı ilkesi göz önüne alınır ancak bu ilke çocuğun görüşünün alınması ilkesi ile çatışırsa olay bazında değerlendirme yapılarak hangi ilkenin uygulanacağına karar verilmelidir[156]. Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2020 tarihli ve 2020/255 sayılı Karar Özetinde ise, bir eğitim kurumunda okuyan çocuğun eğitim kurumu tarafından rehberlik hizmeti verilmesi amacıyla özel nitelikli kişisel verilerinin işlenebilmesi için velisinin açık rızasının alınması gerektiğini belirtmiştir. İlgili kararda yaş bilgisi bulunmasa da karar metninden çocukların sınırlı ehliyetsiz olduğu anlaşılmaktadır[157]. Türk hukukunda çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin yasal bir düzenleme bulunmadığından Türk Medeni Kanunundaki ehliyet düzenlemeleri temel alınmalıdır. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar için yasal temsilcisinin rızası aranırken sınırlı ehliyetsiz olması durumunda ise çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi çocuğun menfaatlerini zedeleyecek ve ağır sonuçlar doğuracaksa yasal temsilcinin rızası da ayrıca aranmalıdır.

2. Mukayeseli Hukuk Bakımından Açık Rıza ve Rızanın Verilmesinde Yaş Sınırı

a. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) Bakımından

GDPR çocuğun mahremiyet ve güvenlik haklarını destekleyen koruyucu tedbirler getirmiştir. Bu tedbirler arasında, küçük çocukların verilerinin işlenmesi için rıza alınması gerekliliği, biyometrik verilerin işlenmesinin yasaklanması ve

---

152 Sınırlı ehliyetsizlerin kişisel verilerinin işenmesinde ehliyetin genişlediği hallere örnek için bkz. Aksoy, Sınırlı Ehliyetsizler (n 120) 64.

153 Aksoy, Sınırlı Ehliyetsizler (n 120) 57-58, 67.

154 Akkurt, Açık Rıza (n 44) 174-175.

155 Turan Başara (n 120) 447. Benzer yönde Uçak (n 119) 53; Ömer Ali Girgin ve Seray Gönal, 'Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları' (2020) 44 *TAAD* 99, 114.

156 Merve Esen Baygüneş, 'Dijital Ortamda Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması' (2021) 7(1) *BÜHFD* 165, 178.

157 Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2020 tarihli ve 2020/255 sayılı Karar Özeti, https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6894/2020-255.

çocukların veri taşınabilirliği, silme ve unutulma hakkı gibi hakları yer almaktadır[158]. GDPR daha hassas durumda ve korunmaya muhtaç olan çocukların kişisel verilerinin korunması için bilgi toplumu hizmetleri kapsamında özel düzenlemeler getirmiştir. GDPR kapsamında çocuklara yönelik getirilen bu düzenlemeler Amerika Birleşik Devletleri'nin Çocukların Çevrimiçi Gizliliğinin Korunması Yasası'ndan (Children's Online Privacy Protection Act-COPPA) esinlenerek hazırlanmıştır[159]. GDPR m. 8/I'e göre, bilgi toplumu hizmetlerinin doğrudan bir çocuğa sağlanması durumunda çocuğun en az 16 yaşında olması hâlinde çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine rıza vermesi durumunda işlenme hukuka uygundur. Çocuğun 16 yaşından küçük olması hâlinde, söz konusu işleme; ancak çocuk üzerinde velayet sorumluluğu bulunan kişi tarafından rıza veya izin verilmesi hâlinde ve rıza veya izin verildiği ölçüde hukuka uygundur. Üye Devletler, bu amaçlara yönelik olarak, 13 yaştan küçük olmamak kaydıyla, mevzuatla daha küçük bir yaş belirleyebilir[160]. GDPR çocukların kişisel verilerinin işlenmesine onay verme yeterliliğine sahip olduğu standart bir yaşı belirlemeyi tercih etmiş ve bunun için "ortalama çocuk" kriterini kullanmıştır[161]. On sekiz yaşın altındaki bireylerin çocuk olarak kabul edildiği göz önüne alındığında ilgili yaş sınırına bakıldığında 16-18 yaş arasındaki çocuklar için koruyucu düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu durum ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çelişmektedir[162]. GDPR m. 8/I' in üye devletlere yaş sınırını belirlemesi için aralık vermesi (13-16) çocukların rıza kapasitesinin ülkeden ülkeye değişmesi için haklı bir neden olmadığı sebebiyle eleştirilmiştir[163].

Kişisel verilerin işlenmesinde çocukların rızasına ilişkin yaş sınırı ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Belçika, Danimarka, Letonya, Estonya, Finlan-

158 Sheila Donovan, 'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR' (2020) 4(1) *Peace Human Rights Governance* 35, 52.

159 Milda Macenaite ve Eleni Kosta, 'Consent for Processing Children's Personal Data in the EU: Following in US Footsteps?' (2017) 26 (2) *Information & Communications Technology Law*s 146, 148; Talley (n 5) 130; Valerie Verdoodt, Children's Rights and Advertising Literacy in The Digital Era Towards An Empowering Regulatory Framework For Commercial Communication, Doctoral Thesis, KU Leuven Doctoral School Humanities and Social Sciences and Ghent University- Faculty of Law and Criminology, 2018 183.

160 GDPR taslakta ilk olarak yaş sınırı 13 olarak belirlenmişken son anda 16 yapılmıştır bkz. Krivokapić ve Adamović (n 4) 208-209; Lambert (n 8) 244; Domenico Roseni, 'We're All in This Together" Actors Cooperating in Enhancing Children's Rights in the Digital Environment after the GDPR', içinde *Data Protection and Privacy, Data Protection and Democracy,* Ed. Dara Hallinan, Ronald Leenes, Serge Gutwirth ve Paul De Herts, (Hart Publishing, 2021) 94, 104.

161 Milda Macenaite, From Universal Towards Child-Specific Protection of The Right to Privacy Online: Dilemmas in The EU General Data Protection Regulation' (2017) 19(5) *Sage Journals* 765, 774.

162 Roseni (n 151) 104.

163 Karen Mc Cullagh, 'The General Data Protection Regulation: A Partial Success for Children on Social Network Sites?' iç *Data Protection Privacy and European Regulation in The Digital Age*, Ed. Tobias Brautigam ve Samuli Miettinen, (Unigrafia, 2016) 110, 124.

diya, Portekiz, İsveç ve Birleşik Krallık rıza yaşı olarak 13 yaşı kabul etmiştir. Avusturya, Bulgaristan, Kıbrıs, İtalya, Litvanya ve İspanya rıza yaşı olarak 14 yaş belirlenmiştir. Çekya, Fransa, Yunanistan ve Slovenya'da sınır 15 yaş olarak belirlenmiş; Almanya, Hırvatistan, Macaristan, Polonya, Hollanda, Lüksemburg ve Romanya'da ise yaş sınırı 16'dır[164]. Krivokapić/Adamović'e göre GDPR'da belirlenen yaş sınır değerinin ülkeden ülkeye değişmesi ile 16 yaş sınırı; internet ortamını kullanan çocuklara ilişkin yapılan araştırmalar da göz önüne alındığında çok yüksek tutulmuş olması nedeniyle tutarsızdır[165]. Ayrıca belirtmek gerekir ki yaş sınırının ülkeden ülkeye değişmesi GDPR'nin temel hedeflerinden biri olan Avrupa Birliği genelinde veri işleyenler ve veri sahipleri için tek tip bir veri koruma çerçevesi oluşturmak amacı ile çelişmektedir[166].

Genel Veri Koruma Tüzük'ü bilgi toplumu hizmetlerinin doğrudan çocuklara sağlanması durumunda ilgili yaş sınırını uygulamaktadır. Bilgi toplumu hizmeti[167] ise GDPR m. 4/XXV'e göre, (AB) 2015/1535 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nin 1/I maddesinin (b) bendinde tanımlanan hizmeti ifade eder. İlgili Direktif ise bilgi toplum hizmetini, genellikle bir bedel karşılığında, uzaktan, elektronik yollarla ve bir hizmet alıcısının bireysel talebi üzerine sağlanan herhangi bir hizmet, olarak tanımlar. Direktif m.1/I-b bendinde tanımdaki ifadelerin de ne anlama geldiğini açıklamıştır. Tanımda yer alan uzaktan ifadesi, hizmetin taraflar aynı anda bulunmaksızın sağlandığı; elektronik yollarla ifadesi, hizmetin başlangıçta elektronik veri işleme (dijital sıkıştırma dahil) ve depolama ekipmanı aracılığıyla gönderildiği, varış noktasında alındığı ve tamamen kablolu, radyo dalgalarıyla, optik yollarla veya diğer elektromanyetik yollarla iletildiği, aktarıldığı ve alındığı; bir hizmet alıcısının bireysel talebi üzerine ifadesi ise, hizmetin bireysel talep üzerine veri iletimi yoluyla sağlandığı anlamına gelir . Bir hizmetin çevrim içi sunumu, GDPR m. 8 kapsamında bilgi toplumu hizmeti teriminin kapsamına girmektedir[168].

Bilgi toplumu hizmetinin "doğrudan çocuğa sunulması" şartının tespiti oldukça güçtür. Bir görüşe göre, özellikle çocuklara yönelik hazırlanan onları hedef alan hizmetler bu kapsamda değerlendirilmeli ancak normun amacına aykırı olarak hükmün amacı daralacağından hem çocukları hem de yetişkinleri hedef alan

---

164 Ingrida Milkaite ve Eva Lievens, 'The GDPR Child's Age of Consent for Data Processing Across the EU-One Year Later' (2019) Better Internet for Kids <https://backoffice.biblio.ugent.be/download/8621651/8621654> erişim tarihi: 14.09.2025; Cansu Çağlar, 'Children's Right to Privacy and Data Protection: Does the Article on Conditions Applicable to Child's Consent Under the GDPR Tackle the Challenges of the Digital Era or Create Further Confusion?' (2021) 12 (2) *European Journal of Law and Technology* 1, 24-25.

165 Krivokapić ve Adamović (n 4) 208-209.

166 Macenaite ve Kosta (n 150) 152; Talley (n 5) 152.

167 Bilgi toplum hizmetleri hakkında detaylı bilgi ve örnek ABAD kararları için bkz. Çakırca (n 115) 178-179.

168 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 24.

hizmetler de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ayrıca belirli bir hedef kitlesi olmayan genele yönelik hizmetler de bu kapsamdadır[169]. Diğer bir görüşe göre, GDPR m. 8'de geçen hizmetin "doğrudan bir çocuğa sağlanması" kavramını ise sadece çocukları hedef alan işletmeler olarak değil çocukların erişme olasılığının %50'den fazla olan tüm hizmetleri içerdiği kabul edilerek ifade geniş yorumlanmalıdır[170]. Bir bilgi toplumu hizmeti, eğitim merkezleri/okullar gibi bir aracı üzerinden çocuklara sunuluyorsa, "çocuklara doğrudan sunulan" hizmetler kapsamına girmez[171].

Yapay zekâ teknolojisinin gelişmesiyle birlikte makine öğrenmesi sınıflandırma algoritmaları karşımıza çıkmaktadır. Bu sınıflandırıcılar, uygulamalar içindeki metin ve görsel tabanlı özellikleri değerlendirerek çocuklar için tasarlanmış uygulamaları belirlemektedir[172]. Bunu ise uygulama yöneticinin sisteme girdiği veriler ışığında uygulamanın "eğitim," "oyun," "çizgi roman" veya "eğlence" gibi yaygın çocuk uygulamaları kategorisine ait olup olmadığını inceleyerek belirler[173]. Böylelikle veri koruma kurumları tarafından, çocuk koruma yasalarına uyması gereken sitelerin ve hizmetlerin gerçekten uyup uymadığı da denetlenebilecek ve uygulama platformları da aynı dağıttıkları uygulamaların "çocuklara yönelik" olup olmadığını belirleyebilecektir[174].

Bilgi toplumu hizmetinin "*genellikle bir bedel karşılığı*" sunulma şartını çoğunlukla çocukların eriştiği platformların ücretsiz olduğu göz önüne alındığında daha geniş kapsamlı değerlendirmeliyiz ve sosyal medya, çevrimiçi oyunlar gibi reklamlarla finanse edilen ücretsiz sunulan platform hizmetlerini de bu kapsama almalıyız[175]. Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubu, "çocuğa doğrudan sunulması" ifadesinin sadece bazı bilgi toplum hizmetlerinin çocuğa sunulması durumunda GDPR m. 8'in uygulanacağını gösterdiğini belirtir ve durumu bir örnekle

---

169 Bostancı Bozbayındır (n 120) 1506-1507; Turan Başara (n 120) 442. Bilgi toplumu hizmeti kavramı 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ("TTK") madde 1524'te Elektronik İşlemler ve Bilgi Toplumu Hizmetleri/İnternet Sitesi başlığı altında düzenlenmiş olup ilgili hüküm uyarınca; internet sitesinin bilgi toplumu hizmetlerine ayrılmış bölümü herkesin erişimine açıktır.

170 Daria Smyr ve Ekaterina Ulianova, 'Legal Issues of Children's Personal Data Protection' (2022) 5(1) Open Journal for Legal Studies, 1, 2; Solmaz (n 85) 230-231.

171 Çağlar (n 155) 22.

172 Minxing Liu, Haoyu Wang, Yao Guo, Jason Hong, 'Identifying and Analyzing the Privacy of Apps for Kids', Proceedings of the 17th International Workshop on Mobile Computing Systems and Applications 105-107 <https://yaoguopku.github.io/papers/Liu-HotMobile-16.pdf > erişim tarihi:19.08.2025; Talley (n 5) 155.

173 Liu, Wang, Guo, Hong (n 168) 105-107; Talley (n 5) 155.

174 Talley (n 5) 155-156.

175 Verdoodt (n 150) 178; Macenaite ve Kosta (n 150) 170; Selek (n 44) 943; Çağlar (n 155) 21. Bilgi toplumu hizmeti kapsamında kişisel verilerin işlenmesi halinde de veri sorumlusunun gecikmeksizin kişisel verileri silme yükümlülüğü bulunmaktadır bkz. Mahmut Furkan Balaban ve Merve Ayşegül Kulular İbrahim, 'Sosyal Medya ve Unutulma Hakkı: Meta Threads Örneği' (2023) 5 (2) Bilişim Hukuku Dergisi, 292.

açıklamaktadır. Örneğin, bir hizmet sağlayıcı, hizmetinin yalnızca 18 yaş üstüne yönelik olduğunu açıkça belirtirse bu hizmet "çocuğa doğrudan sunulmuş" sayılmaz ve GDPR m. 8 uygulanmaz[176].

GDPR m. 6/I-f'e göre, özellikle veri öznesinin çocuk olması hâlinde, kişisel verilerin korunmasını gerektiren, veri öznesinin menfaatleri veya temel hak ve özgürlüklerinin bir veri sorumlusu veya üçüncü kişi tarafından gözetilen meşru menfaatlere ağır basması haricinde, söz konusu meşru menfaatler doğrultusunda işlemenin gerekli olması şartı da aranmaktadır. Bu şart kamu makamlarının, görevlerini yerine getirirken veri işlemelerinde uygulanmayacaktır. Bu düzenlemeden çıkarmamız gereken önemli sonuçlardan biri ise, veri sorumluları çocukların kişisel verilerini kendi "meşru menfaatleri" ne dayanarak yasal şekilde işleyemeyeceklerdir[177]. Meşru menfaat dayanağı kullanılamaz ve başka bir yasal dayanak aranmalıdır.

GDPR dibace 38'e göre, çocuklar kişisel verilerin işlenmesine ilişkin riskler, sonuçlar, ilgili güvenceler ve kendi hakları konusunda daha az bilgiye sahip olmaları nedeniyle kişisel verileriyle bağlantılı olarak özel bir korumaya ihtiyaç duyarlar. Bu koruma özellikle, pazarlama veya kişilik ya da kullanıcı profili oluşturma amacıyla çocukların kişisel verilerinin kullanılmasında, doğrudan doğruya çocuğa sunulan hizmetlerin kullanılmasında çocuklara ilişkin kişisel verilerin toplanmasında uygulanmalıdır. Doğrudan çocuğa sunulan önleyici hizmetler veya danışmanlık hizmetleri bağlamında çocuklar üzerinde velayet hakkına sahip olanların rızası gerekli değildir yani sadece çocuğun rızası yeterlidir. Çevrimiçi sohbet hizmeti veya benzeri iletişim araçları aracılığıyla çocuğun refahını korumak amacıyla sunulan çocuk koruma hizmetlerinde de önceden ebeveyn onayı gerekmez[178].

b. Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (COPPA) Bakımından

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (Children's Online Privacy Protection Act – COPPA) 13 yaş altındaki çocukların internette kişisel bilgilerinin toplanması, kullanılması ve/veya ifşa edilmesiyle bağlantılı olarak haksız veya aldatıcı eylemleri veya uygulamaları önlemek için yasal düzenlemeler getirir. COPPA' ya göre, 13 yaşın altındaki çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde ebeveynlerinin rızası aranmaktadır[179]. COPPA § 312.2'ye göre, bilgilerin toplanması, herhangi bir yolla çocuktan kişisel veri elde edilmesi işlemidir. Çocuktan çevrimiçi ortamda kişisel verilerini vermesi talebinde bulunma, yönlendirme veya teşvik etme; çocuğun kişisel verilerinin tanımlanabilir olacak şekilde kamuoyuna sunulması; çocuğun çevrimi-

176 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 25.

177 Lambert (n 8) 248.

178 Talley (n 5) 141; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 27.

179 Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule) (n 4)

çi olarak pasif şekilde izlenmesi gibi eylemler bu kapsamda değerlendirilir. Bu sayım örnekleyicidir. Açıklamak yahut ifşa etmek ise, bir işletmeci tarafından çocuktan toplanan kişisel verilerin herhangi bir amaçla tanımlanabilir şekilde başkalarına açıklanması veya tanımlanabilir şekilde kamuya açıklanmasıdır. İşletmecinin söz konusu bilgileri web sitesinin veya çevrimiçi hizmetin iç işleyişini destekleyen bir kişiye sağlaması durumunda ifşa söz konusu değildir. Çocuğun kişisel verilerinin açıklanması veya ifşası, internet üzerinden yapılan kamuya açık paylaşımlar, kişisel bir ana sayfa veya web sitesi/çevrimiçi hizmet üzerinde yayımlanma, sohbet odaları, elektronik posta, mesajlar aracılığıyla yapılabilir. Kişisel verilerin yayımlanması ise, kişisel bilgilerin herhangi bir üçüncü tarafa paylaşılması, satılması, kiralanması veya aktarılmasıdır[180].

COPPA § 312.3'e göre, çocuklara yönelik bir web sitesi veya çevrimiçi hizmetin herhangi bir işletmecisinin veya bir çocuktan kişisel bilgi topladığını veya sakladığını fiilen bilen herhangi bir işletmecinin, COPPA'da belirtilen yükümlülükleri ihlal edecek şekilde bir çocuktan kişisel bilgi toplaması hukuka aykırıdır İhlal halinde COPPA § 312.9'a göre, Federal Ticaret Komisyonu Yasası'nın (Federal Trade Commission Act) 18(a)(1)(B) maddesi uyarınca haksız veya aldatıcı bir işlem veya uygulamayı tanımlayan kuralların ihlali olarak kabul edilir ve ilgili hukuki ve cezai hükümler uygulanır (15 U.S.C. 57a(a)(1)(B))[181].

COPPA § 312.3'te çocukların kişisel verilerinin işlenmesinin hukuka aykırı olmaması için yapılması gerekenleri şu şekilde saymaktadır:

(A) Web sitesi veya çevrimiçi hizmette çocuklardan hangi bilgileri topladığı, bu bilgileri nasıl kullandığı ile bu bilgileri başkaları ile paylaştığı uygulamalar hakkında bildirimde bulunmalı (§ 312.4(b));

(B) Çocuklardan kişisel bilgilerin toplanması, kullanılması ve/veya ifşa edilmesinden önce doğrulanabilir ebeveyn onayı alınmalıdır (§ 312.5);

(C) Bir ebeveyne, çocuğundan toplanan kişisel verileri incelemesi ve bunların gelecekte kullanılmasına veya saklanmasına izin vermeme hakkını kullanmasına olanak tanıyacak makul yollar sağlanmalı (§ 312.6);

(D) Bir çocuğun bir oyuna, bir ödül teklifine veya başka bir etkinliğe katılımı, çocuğun bu tür bir etkinliğe katılmak için makul ölçüde gerekenden daha fazla kişisel verisini açıklama şartına bağlanmamalı (§ 312.7); ve

(E) Çocuklardan toplanan kişisel verilerin gizliliğini, güvenliğini ve bütünlüğünü korumak için makul prosedürler oluşturulmalı ve sürdürülmelidir (§ 312.8)[182].

---

180 Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule) (n 4).

181 İlgili yaptırım düzenlemeleri için bkz. Federal Trade Commission Act, Title 15 Commerce and Trade, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2024-title15/pdf/USCODE-2024-title15-chap2-subchapI-sec57a.pdf> erişim tarihi: 04.10.2025.

182 Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule) (n 4).

ABD'de çocukların kişisel verilerin korunması için ayrıca eyalet düzeyinde birçok yasa çıkartılmıştır. Çocukların gizliliğinin korunması için Kaliforniya eyaletinde Kaliforniya Tüketici Gizliliği Yasası (California Consumer Privacy Act – CCPA) çıkartılmıştır. Bu yasa yüz yüze etkileşimler ve telefon görüşmeleri yoluyla veri toplanmasını da içerdiğinden uygulama alanı COPPA'dan daha geniştir. COPPA'yı tamamlayıcı özel hükümler de içermektedir[183]. COPPA'ya göre, interaktif olmayan veya çocukların kişisel verilerini paylaşmayan ticari hizmetlerde ebeveyn onayı alınması gerekmez[184]. COPPA ile GDPR'daki çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin hükümler kıyaslandığında COPPA 13 yaş altındaki çocukların kişisel verilerinin ebeveynin açık rızası olmadan toplanamayacağını ve kullanılamayacağını açıkça belirtir ancak GDPR, çocukların kişisel verilerinin ne zaman, nasıl ve hangi hukuka uygun temel ile kullanılabileceğini web hizmeti sağlayıcının yorumuna veya tercihine bırakmaktadır[185]. Bizim de katıldığımız Talley'e göre, GDPR, çocukların kişisel verilerinin toplanması ve işlenmesi amaçlarına ilişkin daha net ve müşterek standartlar getirerek çevrimiçi uygulamalarda -ki ihlaller genellikle çevrimiçi platformlarda gerçekleşmektedir- çocukların verilerinin korunmasını iyileştirebilir[186].

COPPA, çocuklara yönelik web sitesi veya çevrimiçi hizmetten ne anlamamız gerektiğini belirtmiştir. Bu düzenleme GDPR'da yer alan bilgi toplumu hizmetinin doğrudan çocuğa sağlanması şartının içeriğinin anlaşılmasında da yardımcı olacaktır. COPPA'ya göre, *Komisyon, bir web sitesinin veya çevrimiçi hizmetin veya bir bölümünün çocuklara yönelik olup olmadığını belirlerken, konusunu, görsel içeriğini, animasyonlu karakterlerin veya çocuklara yönelik etkinliklerin ve teşviklerin kullanımını, müzik veya diğer ses içeriğini, modellerin yaşını, çocuk ünlülerin veya çocuklara hitap eden ünlülerin varlığını, web sitesinin veya çevrimiçi hizmetin dilini veya diğer özelliklerini ve web sitesinde veya çevrimiçi hizmette tanıtım yapan veya görünen reklamların çocuklara yönelik olup olmadığını dikkate alacaktır. Bir web sitesi veya çevrimiçi hizmet, başka bir web sitesinin veya çocuklara yönelik çevrimiçi hizmetin kullanıcılarından doğrudan kişisel bilgi topladığı konusunda fiili bilgiye sahip olduğunda çocuklara yönelik kabul edilir. Karma hedef kitleye yönelik bir web sitesi veya çevrimiçi hizmet, 13 yaşından küçük olduğu tespit edilmeyen herhangi bir ziyaretçi açısından çocuklara yönelik olarak değerlendirilmeyecektir*[187].

COPPA çocuklara yönelik hizmetin nasıl belirleneceği ve bu kapsamda yer almayan hizmetleri detaylı bir şekilde açıklamıştır. COPPA'ya göre çocukla-

183 Australian Information Commissioner, (n 2) 62, 67.

184 Macenaite (n 152) 772.

185 Macenaite ve Kosta (n 150) 171, 173; Talley (n 5) 152.

186 Talley (n 5) 152.

187 Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule) (n 4).

ra yönelik herhangi bir aktiviteyi içeren tüm web sitesi veya çevrimiçi hizmet doğrudan çocuğa sağlanmaktadır. Ancak karma hedef kitleye yönelik çevrimiçi hizmet eğer kullanıcının 13 yaş altında olduğu tespit edilemiyorsa çocuklara yönelik hizmet olarak kabul edilmeyecektir[188]. GDPR'da yer alan bilgi toplumu hizmetinin doğrudan çocuğa sağlanması kavramından anlaşılması gereken çocuklara yönelik içerik üretmekle birlikte yetişkinlerin yanı sıra çocukların çoğunun kullandığı facebook, instagram gibi çevrimiçi platformların da doğrudan çocuğa sağlanan hizmet olarak kabul edilmesi gerekir. Çocuklara yönelik hizmet politikasını içermeyen çevrimiçi platformların sırf bu yüzden GDPR'daki çocuklara ilişkin düzenlemeleri uygulamaktan kaçınmasını doğru bulmamaktayız. Aksi bir tutum korunması gereken çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesinin yanı sıra çocukların mahremiyetlerinin ve özel yaşamlarının ihlaline hatta kişisel verilerinin kötü amaçlarla kullanılmasına yol açabilecektir.

Çocukların kişisel verilerinin korunması hususunda ebeveynlere de önemli görevler düşmektedir. Ebeveynler fiziksel dünyada nasıl ki çocuklarını koruyorsa dijital dünyada da korumalıdır. Ebeveynler ilk olarak çocuklarına zararlı faaliyetlerin kapsamı, içeriği ve kişisel verilerinin korunması gerekliliğinin önemini öğretmelidirler ve ayrıca çocuklarının kullandıkları internet sitelerini denetmelidirler. Ebeveyn denetiminin yetersiz kaldığı durumlarda ise işletmelerin ebeveyn kontrol sistemleri devreye girmektedir. Ebeveynler bu sistemleri öğrenerek kurulumunu tamamlamaları gerekmektedir[189].

3. Yaş Doğrulama ve Ebeveyn Rızasının Alınmasına Dair Yöntemler

GDPR m. 8/II'ye göre, veri sorumlusu, mevcut teknolojiyi dikkate alarak, çocuk üzerinde velayet sorumluluğu bulunan kişi tarafından rıza veya izin verildiğini doğrulamak için makul çaba sarf eder. Yani rızanın verildiğine dair ispat yükü veri sorumlusuna aittir[190]. Veri sorumlusu açık rıza veren kişinin ehliyet durumunu teyit etmelidir[191]. GDPR karşımıza çözümü zor iki soru çıkarır. Bu sorular, çocuğun varsayılan rıza yaşının üzerinde olup olmadığı güvenilir şekilde nasıl belirlenir ve varsayılan rıza yaşının altında olan bir çocuk için rızanın

---

188 COPPA'nın çocuklara doğrudan yönelik hizmet kavramını tanımlamada yetersiz kaldığı ve işletmelerin sitelerinin "çocuklara yönelik" olarak değerlendirilmeye müsait olup olmadığını kendileri belirlemek zorunda kaldığı yönünde bkz. Lauren A. Matecki, 'Update: COPPA is Ineffective Legislation! Next Steps for Protecting Youth Privacy Rights in the Social Networking Era' (2010) 5 (2) *Northwestern Journal of Law & Social Policy* 379.

189 Kulular İbrahim ve Aluç (n 6) 340-341; Nilüfer Tuncer, 'Çocuk ve İnternet Kullanımı' (2000) 14 (2) *Türk Kütüphaneciliği* 210. Ebeveynlerin çocuğa öğretmesi gereken kurallar için bkz. Tuncer (n 189) 210.

190 Dammann ve Simitis (n 29) 115. Benzer yönde bkz. Bostancı Bozbayındır (n 120) 1503; Roseni (n 151) 106.

191 Steeves ve Macenaite (n 117) 369; Solmaz (n 85) 236.

gerçekten bir ebeveyn tarafından verildiğini güvenilir şekilde nasıl doğrulamamız gerekir, şeklindedir[192].

Veri sorumlusu çocuğun rızasını ve/veya yasal temsilcinin rızasını alırken kendisinden beklenen makul çabayı göstermelidir[193]. GDPR makul çabanın ne olduğunu açıklamamış ve tanımlamamıştır. Makul çaba kavramının belirsizliği, veri sorumluları tarafından ebeveyn onayı gerekliliğinin kasıtlı olarak ihlali veya göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Makul çabayı veri koruma otoriteleri (DPA'lar) ve mahkemelerin, somut olayın koşullarını inceleyerek veri sorumlusunun çabalarını ve doğrulanabilir ebeveyn onayı elde etmedeki teknolojik yetkinliklerinin kapsamını değerlendirerek karar vermesi muhtemeldir[194]. Türk hukukunda yasal temsilciden ve/veya çocuktan kişisel verilerinin işlenebilmesi için hangi şekilde rıza alınacağı, kimliğinin nasıl tespit edileceği ve ispatı hususlarında da düzenleme bulunmamaktadır. COPPA 312.2.' ye göre ise veri sorumlusunun doğrulanabilir onayı (verifiable consent) alması için göstermesi gereken makul çaba iki şeyi kapsar. Makul çaba; ilk olarak ebeveynin çevrimiçi hizmet sağlayıcısı tarafından veri işleme uygulamaları hakkında bilgilendirilmesini ve ikinci olarak ebeveynlerin bu uygulamalara onay vermesini sağlamayı içermektedir[195]. Rıza verildikten sonra hizmetin içeriğinde herhangi bir değişiklik söz konusu olursa tekrardan doğrulanabilir onay alınmalıdır (COPPA § 312. 5/a-1). Web sitesi işletenler onay yöntemini belirlerken çocuğun ebeveyni olduğunu garanti edecek yöntemleri seçmelidirler (COPPA § 312. 5/b-1).

GDPR'de veri işleyenin yaş doğrulama sorumluluğu ve nasıl doğrulanacağı açıkça düzenlenmese de çocukların kişisel verilerinin işlenmesindeki özel durum ve rızanın niteliği göz önüne alındığında böyle bir yükümlülüğü olduğu kabul edilmelidir[196]. Doğrulama işlemleri, kişisel verileri işleme faaliyetlerinin niteliği ve riskleriyle orantılı olmalıdır[197]. Çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin uygun tedbirlerin seçimi veri sorumlusuna aittir[198]. Veri sorumlusu yetişkin-

---

192 Mc Cullagh (n 154) 129.

193 Talley (n 5) 141,156; Verdoodt (n 150) 182; Uçak (n 119) 53; Günay (n 9) 131; Solmaz (n 85) 236; Kaya ve Tolun (n 46) 85; Macenaite ve Kosta (n 150) 176; Ireland The Data Protection Commission (DPC), Children Front and Centre, Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing 41 <https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2021-12/Fundamentals%20for%20a%20Child-Oriented%20Approach%20to%20Data%20Processing_FINAL_EN.pdf> erişim tarihi:14.09.2025.

194 Macenaite ve Kosta (n 150) 177.

195 Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule) (n 4). Ayrıca bkz. Simone van der Hof, ''I Agree. . . Or Do I? — A Rights-Based Analysis of The Law on Children's Consent in The Digital World' (2017) 34(2) *Wisconsin International Law Journal* 409, 423.

196 Steeves ve Macenaite (n 117) 369; Uçak (n 119) 54-55; Solmaz (n 85) 240.

197 Verdoodt (n 150) 183.

198 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 27.

ler ve çocuklar için ayrı aydınlatma metinleri kullanmalıdır[199]. Aydınlatma metni çocukların anlayabileceği açık, anlaşılır ve sade bir dille yazılmalıdır[200]. GDPR m. 12/I'de veri sorumlusu spesifik olarak bir çocuğa yönelik her türlü bilgi başta olmak üzere bilgilendirmeyi kısa ve öz, şeffaf, anlaşılır ve kolayca erişilebilir bir biçimde, açık ve sade bir dil kullanarak yapmalıdır.

Makul doğrulama yönteminin tespiti işleme faaliyetinin risk düzeyi ile mevcut teknolojiye bağlıdır. Düşük riskli durumlarda ebeveynin e-posta yoluyla onayı yeterli olabilirken yüksek riskli durumlarda ise ek kanıtlar istenebilir ve bu bilgiler saklanabilir. Ayrıca güvenilir üçüncü taraf doğrulama hizmetleri de kullanılabilir. Örneğin, çevrimiçi oyun platformunda oynamak isteyen çocuğa önce 16 yaşın (veya ulusal düzeyde belirlenmiş olan ilgili dijital rıza yaşının) altında mı üstünde mi olduğu sorulur. Çocuk "altında" cevabını verirse, ebeveyn/vasinin onayı gerektiği bildirilir ve ebeveynin e-posta adresi istenir. Platform, ebeveyni e-posta ile bilgilendirir ve rızasını alır; ebeveyn sorumluluğunu makul ölçüde doğrular. Şikâyet söz konusu olursa platform çocuğun yaşını doğrulamak için bazı ek önlemler de alabilecektir[201]. Çocukların yasal temsilcileriymiş gibi davranarak şifresine sahip olduğu ebeveynlerinin e-postasını kullanarak kişisel verilerinin işlenmesine rıza verebilirler. Bu durumda çocuğun kişisel verileri hukuka aykırı olarak işlenirse çocuk zarar görebilir bu nedenle yüksek riskli durumlarda biyometrik verilerle kimlik doğrulama yöntemlerinin uygulanması tercih edilmelidir. Örneğin, kullanıcıları tanımlamak için parmak izi veya iris deseni gibi benzersiz özellikler ile kimlik bilgisinden yaş bilgisine erişilebilir ancak hassas kişisel verilerin paylaşılması etik ve gizlilik endişelerini de gündeme getirmektedir[202]. Kullanıcıların bilgilerini içeren online platformlarda kullanabileceği elektronik kimlik kartları (eID Cards)[203] yaş doğrulamak için oldukça idealdir ve veri sorumlusu ile yeterli kişisel verinin paylaşılmasına imkân verdiğinden orantılı olarak veri işlenmesini de sağladığından daha güvenilirdir. Yasal temsilcinin temsil yetkisinin doğrulanması ve onayının alınması için minimum veri toplanmalı ve

199 Badur (n 49) 155; Solmaz (n 85) 245.

200 Krivokapić ve Adamović (n 4) 216; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 24; Ireland The Data Protection Commission (DPC) (n 178) 13,29; Uçak (n 119) 52; Steeves ve Macenaite (n 117) 371; Lambert (n 8) 245; Solmaz (n 85) 245; Hof (n 180) 441; Mc Cullagh (n 154) 125.

201 Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 26. Çocukların kişisel verilerinin korunması için web sitelerinin kullandığı ebeveyn kontrol sistemi ile çocukların araştırma yapmasına veya sanatsal, kültürel faaliyetlere katılmasına haksız bir müdahale teşkil etmediği yönünde bkz. Kulular İbrahim ve Aluç (n 6) 345-346.

202 Macenaite ve Kosta (n 150) 181-182.

203 eID kartları, çevrim içi yaş ve kimlik doğrulaması yapmak için gerekli verileri içeren çipli fiziksel kartlardır. Uygulamadaki farklılıklar ve standardizasyonun sağlanamaması nedeniyle yaygın kullanılmamaktadır bkz. Macenaite ve Kosta (n 150) 181.

bu veriler rıza alma dışında bir amaçla kullanılmamalıdır[204]. Yasal temsilcinin doğrulanması ve rızası için gerekli olan kişisel veriler işlenmeli orantısız veri işlemeden kaçınılmalıdır[205].

Yaş doğrulama, her zaman gerçek kişilerin hak ve özgürlükleriyle uyumlu olacak şekilde, risk temelli ve orantılı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Yani, hizmet sağlayıcılar, hizmetlerini üretirken ve uygulamaya koyarken risk temelli bir yaklaşım benimsemelidir. Hizmet sağlayıcılar, çocukların haklarını, dijital ortamın sunduğu fırsatları, çocukların görüşlerini ve kapasitelerini dikkate alarak yaşa uygun kullanıma dikkat edebilirler. Çocuklarda yaş doğrulama çoğu durumda veri sahiplerinin hak ve özgürlükleri açısından yüksek risk oluşturmaktadır. Bu nedenle hizmet sağlayıcılarının işleme başlamadan önce işleme kapsamı, bağlam ve amaçlar dikkate alınarak bir Veri Koruma Etki Değerlendirmesi (Data Protection Impact Assessment -DPIA)[206]yapması gerekir. Ayrıca hizmet sağlayıcılar ve yaş doğrulamada yer alan diğer üçüncü kişiler sadece belirlenen, açık ve meşru amaçlar için zaruri olan çocuğa ilişkin yaş ile ilgili bilgileri işlemelidir, yaş doğrulama ile ilgisi olmayan verileri işleyemezler[207].

---

[204] Steeves ve Macenaite (n 117) 369; Smyr ve Ulianova (n 161) 6; Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 26; Solmaz (n 85) 238.Benzer yönde bkz Talley (n 5) 142.

[205] Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent (n 44) 26; Steeves ve Macenaite (n 117) 369; Ulianova (n 161) 6; Solmaz (n 85) 237.

[206] Veri Koruma Etki Değerlendirmesi (Data Protection Impact Assessment -DPIA), belirli veri işleme faaliyetlerinin kişilerin hak ve özgürlükleri üzerinde yüksek risk yaratma olasılığı bulunduğu durumlarda bunun etkisini değerlendiren bir araçtır. Amaç, veri işleme öncesinde riskleri tespit etmek ve en aza indirmektir bkz. Roseni (n 151) 109. GDPR m. 35/I: "*Özellikle yeni teknolojiler kullanılırken ve işlemenin mahiyeti, kapsamı, bağlamı ve amaçları dikkate alındığında bir işleme türünün gerçek kişilerin hakları ve özgürlükleri açısından yüksek bir riske sebebiyet vermesinin muhtemel olduğu hâllerde, veri sorumlusu, işleme öncesinde, öngörülen işleme faaliyetlerinin kişisel verilerin korunması üzerindeki etkisine ilişkin bir değerlendirme yapar. Tek bir değerlendirmede benzeri yüksek riskler taşıyan bir dizi benzer işleme faaliyeti ele alınabilir".* DPIA'nın asgari olarak içermesi gereken unsurlar için bkz. GDPR m. 35/VII.

[207] European Data Protection Board, Statement 1/2025 on Age Assurance, Adopted on 11 February 2025, https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-12025-age-assurance_en, 3,5. Benzer yönde bkz. Ireland The Data Protection Commission (DPC) (n 178), 42; Simone van der Hof ve Eva Lievens, 'The Importance of Privacy by Design and Data Protection Impact Assessments in Strengthening Protection of Children's Personal Data Under the GDPR' (2018) 23 (1) *Communications Law* 1, 18< https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3107660> erişim tarihi: 14.09.2025. Çocukların kişisel verilerinin işlenmesi yüksek risk temelli olduğundan hizmet sağlayıcılarının veri koruma etki değerlendirmesi yapmasının yanında ayrıca GDPR dibace 38'de belirtilen özel korumayı sağlama ihtiyacını düşünmesi ve işleme, ürün ve sistemlerini bu doğrultuda tasarlaması gerektiği yönünde bkz. UK Information Commissioner's Office (ICO), 'What Should Our General Approach To Processing Children's Personal Data Be?' <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/childrens-information/children-and-the-uk-gdpr/what-should-our-general-approach-to-processing-children-s-personal-data-be/> erişim tarihi: 14.09.2025. Çocuk hakları odaklı DPIA hakkında detaylı bilgi için bkz. Hof ve Lievens (n 192) 19-21.

Çocukların sık kullandığı bazı platformlar çocukların kişisel verilerinin korunması için gerekli önlemlerin alınması için çabalamaktadır. Örneğin, Apple ebeveynlerin çocukları adına en uygun kararları verebilecek kişiler olduğu düşüncesiyle ebeveyn kontrollerini "Aile Paylaşımı" (Family Sharing) hizmetinin temel bir unsuru haline getirmektedir. Aile Paylaşımı, 13 yaş altı kullanıcılar için zorunluyken, 13 yaş üzeri kullanıcıların aile grubuna eklenebilmesi için kendi rızaları gerekmektedir. Apple, "Satın Alma İzni İste" (Ask to Buy) gibi ek ebeveyn kontrolleri de sunmaktadır; bu özellik 13 yaş altı kullanıcılar için varsayılan olarak ayarlanmıştır. Google ise aile bağlantı uygulaması (Family Link) sayesinde 13 yaş altı çocukların ebeveynleri için ebeveyn denetimi ve hesap yönetimi imkânı sağlamaktadır; ayrıca ebeveynlerin tercihine bağlı olarak daha büyük çocuklar için de bu ayarlar değiştirilebilmektedir[208]. Ebeveynler ile çocuk bakıcılarına çocukların kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin önemli bir görev düşmektedir. Özel nitelikli kişisel veri toplayabilecek cihazlarla çocuklarının etkileşimlerini ebeveynler yahut çocuk bakıcıları kısıtlayabilir veya sınırlayabilir, buna karşılık böyle bir risk taşımayan cihazların kullanımına izin verebilirler[209].

COPPA'nın uygulanmasını sağlamakla görevli olan ABD Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission-FTC)'nun yayımladığı "Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Kuralı: İşletmeniz İçin Altı Adımlı Bir Uyumluluk Planı'nın dördüncü adımında 13 yaş altındaki çocukların ebeveynlerinden hangi yöntemlerle rıza alınacağına ve kişinin ebeveyn olduğunun tespitinin sağlanacağı COPPA'daki 312.5'te ebeveyn rızasına ilişkin düzenlemeleri de esas alarak açıklamaktadır. İlk olarak ebeveyn bir onay formunu imzalayıp faks, posta veya elektronik tarama yoluyla hizmeti veren platforma geri gönderebilir. Ebeveyne işlemle bağlantılı olarak, her ayrı işlemin hesap sahibine bildirimini sağlayan bir kredi kartı, banka kartı veya diğer çevrimiçi ödeme sistemini kullanması zorunluluğu getirilebilir. Ebeveynin, eğitimli personelin görev yaptığı ücretsiz bir telefon numarasını araması veya personele video konferans yoluyla bağlanması da mümkündür. Ebeveynin kimliğinin, devlet tarafından verilmiş bir kimlik belgesinin, bu tür bilgilerin yer aldığı veri tabanlarıyla karşılaştırılması yoluyla doğrulanması, bu doğrulama tamamlandıktan hemen sonra ebeveynin kimliğinin operatör tarafından kayıtlarından silinmesi de bir diğer yol olarak tercih edilebilir. Bilgi tabanlı kimlik doğrulaması kullanılarak bir ebeveynin kimliği doğrulanabilir. Ebeveyn tarafından sunulan sürücü belgesi veya başka bir kimlik belgesinin fotoğrafı doğrulanıp ardından yüz tanıma teknolojisi kullanılarak bu fotoğrafı ebeveyn tarafından sunulan ikinci bir fotoğrafla karşılaştırılabilir[210]. Ayrıca

---

208 Australian Information Commissioner, (n 2) 54-55.

209 Haber (n 115) 1245.

210 Federal Trade Commission, 'Children's Online Privacy Protection Rule: A Six-Step Compliance Plan for Your Business' (2017) <https://www.ftc.gov/business-guidance/resources/childrens-online-privacy-protection-rule-six-step-compliance-plan-your-business#step4> erişim tarihi:14.09.2025.

ebeveyn dışında bir kişinin cevaplamasının zor olacağı bilgiye dayalı sorular da sorularak kimlik tespiti sağlanabilir[211].

4. Yasal Düzenlemelerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Çocuk hâlen gelişim sürecinde olan bir birey olduğundan kişisel verilerinin korunması hakkını kullanma biçimi onun fiziksel ve psikolojik gelişim seviyesine uyarlanmalıdır. Çocukların gelişim süreçlerinin nasıl yürütüldüğü farklı ülkelerdeki hukuk sistemlerine göre değişiklik göstermektedir; ancak hangi toplumda olursa olsun çocukların olgunluk seviyelerine uygun şekilde yaş belirlenmelidir[212]. Çocukların psikolojisi, biyolojik gelişimi ve her çocuğun farklı biliş seviyesi[213] anlaşılmadan standart bir yaş belirlemek mümkün olmayacaktır. İlk olarak çocukların bilgi toplumu hizmetlerinden yararlanırken hangi yaş aralığında kişisel verilerinin işlenmesinin farkında olduğu ve bu süreçte verdiği rızanın ne gibi sonuçları olacağını anlayıp anlamadığının incelenmesi gerekmektedir. Ancak hizmet türü çeşitliliği ve her çocuğun kendine özgü yapısı göz önüne alındığında bu neredeyse mümkün olmayacaktır. Belirli bir yaş sınırı çizmek ise hem uygulayıcılar açısından (hizmet veren platformlar gibi) hem de denetleyiciler açısından kolaylık, belirlilik ve öngörülebilirlik sağlar.

Yaş tek başına bir çocuğun veri koruma haklarını kullanma kapasitesini değerlendirmek için yetersizdir. Aynı yaştaki çocuklar arasında, özellikle erken ergenlikte, bilişsel gelişim açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Farklı yaşlardaki çocuklar farklı anlayış seviyelerine ve ihtiyaçlara sahiptir. Bu nedenle çocukların kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterebileceği "sihirli bir yaş" (magic age) yoktur[214]. Yaş sınırını yüksek tutarak bilgi toplumu hizmetleri ile gelişen teknolojiler hakkında genellikle çocuklardan daha az bilgiye sahip ve dijital okuryazarlığı düşük olan ailelerin sırf çocuğun kişisel verilerinin korunması amacıyla rızasını aramak aslında çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecek sonuçların

Bu doğrulama seçenekleri risk düzeyine göre seçilip kullanılmalıdır bkz. Steeves ve Macenaite (n 117) 361; Macenaite ve Kosta (n 150) 168; Ireland The Data Protection Commission (DPC) (n 178), 42-43.

211 Ireland The Data Protection Commission (DPC) (n 178), 43.

212 Article 29 Data Protection Working Party, Children's Personal Data (n 08) 6.

213 Çocukların belli bir biliş seviyesine sahip olmaları dahi yeterli değildir ayrıca bu bilişsel becerileri olgun bir şekilde kullanması gerekir. Nitekim duygusal açıdan yoğun durumlarda bilhassa ergenlik döneminde çocuklar dürtülerini kontrol etme ve sağlıklı yargılarda bulunma yeteneğine sahip değildir. Bu nedenle bilişsel yeterliliğe sahip olsa dahi çocukların kişisel verilerinin işlenmesi için rıza vermesi halinde sonuçlarını öngöremediği durumlar da olabilir bkz. Australian Information Commissioner (n 2) 26.

214 Ireland The Data Protection Commission (DPC) (n 178) 34. Çocuğun rıza verebilme kapasitesi belirlenirken kendi konumunu anlayacak bilişsel yeteneğe sahip olup olmadığına bakılması gerektiği yönünde bkz. Hof (n 180) 421.

doğmasına neden olabilir[215]. Örneğin, öğretmenin derste akıllı tahta aracılığıyla çocuklarla derse ilişkin seviyelerine uygun online alıştırmalar yapabilmesi için sisteme çocuğun kişisel bilgilerini (ad, soyad, yaş, önceki not bilgileri gibi) girip kaydedebilmesi için ebeveynlerden rıza alması gerekir. Her online etkinlik için çocuğun ebeveynlerinden rıza alması süreci uzatıp zorlaştıracak ayrıca ebeveynlerin etkinliğin içeriğini anlamaması yahut koruyucu bir tavırla rıza vermemesi durumunda çocuğun derslere ilişkin etkinliklerden geri kalması ve başarısızlığı sonuçlarını doğuracaktır.

Ebeveynlerden sürekli onay talep edilmesi ebeveynlerde "onay yorgunluğu" na da neden olabilecektir[216]. Roseni, risk seviyesine göre farklı yaşlarda ebeveyn onayı gerektiren kademeli bir yaklaşımın, çocuklar için standart bir yaş sınırının çizilmesinin olumsuz etkilerini hafifletebileceğini ifade etmektedir. Örneğin, çocuk dostu bir oyun sitesine kayıt için gereken yaş sınırı genellikle yetişkinlerin oyun oynadığı platformlara kaydolan çocuklar için aranan yaştan daha düşük tutulabilir[217]. Çocukların erişebildiği her çevrimiçi platformun niteliği ve sunulan hizmet için aranacak yaş sınırının ayrı ayrı tespit edilmesi ve söz konusu tespit için standart kriterlerin belirlenmesi gerektiğinden, kademeli yaklaşımın uygulanması pek mümkün değildir. Ayrıca çevrimiçi platformların birçoğu sınır ötesi hizmet sağlayıcı olduğundan platformların her ülkenin kendi yaş sınırını ayrı ayrı dikkate alması sağlayıcılara önemli bir külfet getirmekteyken sağlayıcıların, ülkelerin belirledikleri kriterlere göre ebeveyn rızasını aradığı farklı yaş sınırlarını gözetmesini beklemek uygun değildir.

Çocuklar geç ergenlik döneminde ebeveynlerinden mahremiyetlerine saygı duymalarını beklediklerinden çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde ebeveynlerin rızasının aranacağı yaş sınırının, 16 yaş gibi ileri bir yaş olarak belirlenmesi ebeveynlerin çocuklarının gizliliğini ihlal etmelerine ve ebeveynler ile çocuklar arasında çıkar çatışmalarına yol açabilir. Eğer sınır çok düşük, örneğin 13 olarak belirlenirse, çocuk hizmet şartlarını ve gizlilik bildirimlerini anlayacak olgunluğa ve zihinsel kapasiteye sahip olmadığından kişisel verilerinin hukuka aykırı bir şekilde işlenmesi tehlikesi ile karşı karşıya kalabilir[218]. Macenaite'ye göre, çocuğun yetenekleri kişiseldir, yetiştiği ortama göre değişir ve sürekli yenilenir. Her bir somut olay bazında yapılan değerlendirme, aynı yaştaki çocuklar arasında farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle AB üyesi birçok devlet, bireyselleştirilmiş çocuk kriterini esas alır ve veri sorumlularına, evrensel olarak uygulanabilir

---

215 Benzer yönde bkz. Krivokapić ve Adamović (n 4) 212; Donovan (n 149) 53; Roseni (n 151) 110; Mc Cullagh (n 154) 127. Ebeveynlerin çocuklarını uygun dijital içeriklere yönlendirebilmeleri için dijital okuryazarlık konusunda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir bkz. Kulular İbrahim ve Aluç (n 6) 337.

216 Macenaite (n 152) 773.

217 Roseni (n 151) 106.

218 Mc Cullagh (n 154) 125.

bir yeterlilik testi yerine, öznel ve bağlama özel bir değerlendirme yapmalarını önerir. Bir çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine onay verebilecek durumda olup olmadığını her somut olayda veri sorumluları, çocuğun en iyi çıkarları, ahlaki ve psikolojik gelişim seviyesi, onayın sonuçlarını anlama kapasitesi, ayırt etme gücü ve özel koşullar (çocuğun yaşı, veri işleme amacı, ilgili kişisel veri türü vb.) gibi kriterlere bakarak değerlendirmelidir[219].

Çocukların kişisel verilere ve mahremiyet kavramına dair farkındalığının olmaması, yetişkinlere göre daha korunmaya muhtaç olmaları ile kişisel verilerinin ebeveynleri tarafından dahi ihlal edilmesi (Sharenting)[220] riskleri göz önüne alındığında çocuğun kişisel verilerinin korunmasına ilişkin özel bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz[221]. Böylece çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesinin önüne geçilmesi sağlanmış olacaktır. Sosyal medya aracılılığıyla çocukların kişisel verilerini paylaşan veli veya vasinin somut olay özelinde vermiş olduğu rıza geçerli kabul edilmemelidir. Sosyal mecralarda kendi kişisel verilerini paylaşarak kendilerine vermiş oldukları zararın tam farkında olamayan veli veya vasinin çocuğun kişisel veri paylaşımındaki rızasını geçerli kabul etmek isabetli olmayacaktır. Ayrıca velayet veya vesayet hak ve yetkilerinin çocuğun aleyhine kullanılamayacağı da göz önüne alınmalıdır[222].

GDPR'da çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde karşımıza izin ve onay olmak üzere iki durum çıkmaktadır. İlk durumda çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi için velisinin rızası yeterliyken ikinci durumda önce çocuğun rızası alınır ardından velisine bu rızayı onaylayıp onaylamadığı sorulur. İlk ihtimalde GDPR çocuğa sorulmadan ebeveyne çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine izin verme

---

219 Macenaite (n 152) 774.

220 GDPR dibace 18'e göre, *bu Tüzük, gerçek bir kişi tarafından kişisel verilerin tamamen kişisel veya hane içi bir faaliyet sırasında ve dolayısıyla profesyonel veya ticari bir faaliyetle bağlantılı olmayan şekilde işlenmesine uygulanmaz. Kişisel veya hane içi faaliyetler, yazışmaları ve adreslerin tutulmasını veya bu tür faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen sosyal ağ kullanımı ve çevrim içi faaliyetleri içerebilir.* İlgili düzenleme ile ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf, video, ses gibi kişisel verilerine ilişkin sosyal medya aracılığıyla yaptığı paylaşımların kişisel veya hane içi faaliyet kapsamında kaldığından rıza açısından bir sorun teşkil etmiyormuş gibi görünse de hatalı olarak kapsamı çok geniş tutulan bu düzenleme çocukların korunması açısından getirilen hükümler (GDPR dibace 38, GDPR m. 8) ile çelişmektedir. GDPR dibace 18, Sharenting ile çocukların kişisel verilerinin, özel yaşamlarının gizliliğinin ve mahremiyetinin bizzat ebeveynleri tarafından ihlal edilebileceği ihtimalini göz ardı etmiştir ve bu nedenle yerinde bir düzenleme değildir. Benzer yönde bkz. Donovan (n 149) 38-40; Merve Ayşegül Kulular İbrahim, 'Instagram Gibi Sosyal Medya Hesaplarında Çocukların Kişisel Verilerinin İhlali ve Bu İhlalin Önlenmesinde Fransa'nın Hukuki Yaklaşımı', içinde Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Editör: Bayram Doğan (Adalet Yayınevi, 2022) 111.

221 Aynı yönde bkz. Çakırca (n 115) 82.

222 Güleş (n 142) 1423. Çocuğun haklarını ihlal edenin yasal temsilci olduğu hallerde temsilcinin verdiği rızanın geçersiz olduğu yönünde bkz. Girgin ve Gönal (n-- 146) 114; Akdi (n 131) 135; Badur (n 49) 52-53.

yetkisi vermiştir[223]. GDPR'deki düzenleme ebeveynlerin çocuklarının çıkarlarını gözeterek karar verecekleri varsayımına dayandığından çocukların ebeveynleri tarafından yapılan paylaşımlar karşısında kişisel verilerinin korunması bakımından etkili bir yol göstermemektedir[224]. GDPR ile belirlenen yaş sınırı altındaki çocuklar için ebeveynler çocukları için hem izin verecek hem de faydalı olanı belirleyecek hakemler konumuna getirilmiştir[225].

Çocukları koruyucu haklara ilişkin maddeler ile katılımcı haklara ilişkin maddeler arasında her zaman bir ikilem bulunmaktadır. BMÇHS'nin özünde de koruma ve güçlendirme ikilemi (The 'empowerment vs protection' dilemma) yer almaktadır. Bu ikileme çocuğun yaşına ve olgunluğuna uygun olarak görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı ile çocuğun yüksek yararı için onun adına karar alınırken korunma hakkı arasındaki gerilim en güzel örneklerdendir. Çocukların çevrimiçi bilgiye erişim fırsatlarını artırma ile güvenlik ve mahremiyet risklerine maruz kalmalarını en aza indirme arasında bir denge kurulması gerekmektedir[226].

Kanaatimizce Türk hukukunda da mukayeseli hukukta olduğu gibi çevrimiçi hizmetlerde çocukların yaşlarının tespiti, ebeveyn onayı gibi prosedürlerin uygulanarak çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesinin önüne geçilmesi için standart bir yaş sınırı belirlenmelidir. Yaş sınırı çocuğun verdiği rızanın anlamının ve sonuçlarının farkında olamayacağı ve onu korumasız bir durumda bırakacağı kadar düşük belirlenmemelidir. Yaş sınırı belirlenirken Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocuklara tanınan dinlenilme hakkı ve görüşlerini serbestçe ifade edebilme hakkı gibi katılım hakları da gözetilmelidir. Ayrıca yaş sınırı çocuğun çevrimiçi platformlarda sosyalleşmesini ve kendini geliştirmesini (arkadaşlarıyla sohbet, araştırma yapmak, yaratıcılığını arttırmak gibi) önleyecek kadar da yüksek belirlenmemelidir.

Yaş sınırı belirlenirken çocukların dijital okuryazarlık ve teknolojiye hâkim olma konusunda ebeveynlerinden daha yetkin olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Yüksek yaş sınırı ayrıca ebeveyn ile çocuk arasında çatışmalara da neden olmaktadır. Bu hususlar göz önüne alındığında GDPR'ın belirlediği 16 yaş sınırı hayli yüksektir. Nitekim üye devletlerin çoğu daha düşük yaş sınırı belirlemiştir. Yüksek yaş sınırı belirleyen ülkeler ise sonradan yaş sınırını indirmiştir. Yaş sınırının belirlenmesinde risk temelli yaklaşım ise çocukların kişisel verilerinin korunmasına daha iyi hizmet edecektir. Nitekim COPPA risk temelli yaklaşımı benimsemiştir. Verilerin risk düzeyinin belirlenmesi, riske uygun ebeveyn onayının tespiti, farklı platformların bu konuda bilgilendirilip risk düzeylerinin denetlenmesi bir hayli güç olacağından kısa vadede gerçekleştirilmesi güç görünmektedir.

---

223 Kulular İbrahim (n 220) 108-109.

224 Donovan (n 149) 53; Esen Baygüneş (n 147) 171; Kulular İbrahim (n 220) 109.

225 Macenaite (n 152) 773.

226 Macenaite (n 152) 766-767, 769.

Türk hukukunda yaş sınırı belirlenmesi gerektiğini belirttikten sonra mevcut durum hakkında da kısaca açıklama yapmamız gerekmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar kişisel verilerinin işlenmesine rıza veremeyecektir. Yasal temsilci ise çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi çocuğun menfaati için gerekliyse çocuk adına rıza verebilmelidir. Örneğin, ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuğu okul öncesi eğitim alabilmesi için kreşe yazdıran ebeveyni çocuğun ad, soyadı, yaş gibi bilgilerini işlenmesi için kreşle paylaşabilir. Sınırlı ehliyetsiz çocuk açısından durumu değerlendirdiğimizde kişisel verilerin işlemesine rıza verilmesi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan sınırlı ehliyetsiz rıza verebilmelidir. Fakat, çocuğun menfaatinin gözetilmesi gerektiğinden somut olay kapsamında çocuğun önemli ölçüde çıkarlarını zedeleyecek durumlarda ebeveyn rızası aranmalıdır. Örneğin, sınırlı ehliyetsiz çocuk yüzme kursuna katılabilmek için kurs tarafından gerekli olan kişisel verilerinin işlenmesine rıza verebilir. Eğer çocuk çevrimiçi platformlarda oyun oynarken çocuğun kişisel verileri işlenerek (çocukların ad, soyadı, e-posta adresi ve konum bilgileri gibi) bu veriler çocukları yönlendirecek reklam içerikleriyle kar elde etmek amacıyla kullanılıyor ve reklam şirketleriyle paylaşılıyorsa ebeveyn rızası aranmalıdır[227].

SONUÇ

Kişisel veri kavramı, Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation- GDPR) m. 4/I'e göre, *kimliği belirlenmiş veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ("veri öznesi") ilişkin her türlü bilgidir.* 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu m. 3/1- d bendinde de GDPR düzenlemesine paralel olarak kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi olarak tanımlanmıştır. Bu tanım ile kanun koyucu aynı zamanda kişisel verinin unsurlarını da saymıştır. Kişisel veri kavramına ilişkin unsurları veri, kişiye ilişkin olma ve kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişi olarak üç başlık altında sayabiliriz. Kişisel verilerin işlenmesi, Kanun m. 3/I-e bendinde birden fazla eylemi içerecek şekilde geniş kapsamlı olarak kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem olarak tanımlanmıştır. Kanun kişisel verilerin işlenmesi durumunda bu işlemeyi hukuka uygun hale getiren sebepleri m. 5 ve m. 6'da sınırlı olarak saymıştır. Bu sebeplerden biri de açık rızadır.

[227] Roblox isimli dijital oyuna çocukların kişisel verilerinin ebeveyn rızası alınmadan kar elde etmek amacıyla kullandığı iddiasıyla dava açılmıştır bkz. Jordyn Alger, 'Lawsuit Alleges Roblox Tracks Children's Data Without Parental Consent, Security News' (15.05.2025) <https://www.securitymagazine.com/articles/101628-lawsuit-alleges-roblox-tracks-childrens-data-without-parental-consent.> erişim tarihi:01.09.2025.

Açık rızanın tanımı KVKK m. 3/1-a'da, *"Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür irade ile açıklanan rıza*" şeklinde yapılmıştır. GDPR m.4'te ise rıza, veri öznesinin, bir beyanla ya da açık bir onay eylemiyle kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesini kabul ettiğini belirttiği, özgür bir şekilde, spesifik, bilinçli ve açıkça ifade edilen istekleri, olarak tanımlanmaktadır. Rıza ile ilgili GDPR'de iki ayrı kavram kullanıldığını görmekteyiz. GDPR m. 9/II-a özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk sebebi olarak açık rıza kavramını kullanmaktadır; genel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için ise GDPR m. 6/I-a'da rıza kavramını kullanmıştır. Kanımızca rıza ile açık rıza kavramı birbirinden farklıdır. Açık rızada rızanın veriliş şekli farklıdır. Veri öznesi açık bir beyanla rızasını vermelidir. Bunun en belirgin yolu el yazılı beyandır. Ancak farklı yollarla da beyan açık bir şekilde verilebilir. Kanun m. 3/1-a'daki tanımdan açık rızanın üç unsuru bulunduğunu görmekteyiz. Bunlar açık rızanın; belirli bir konuya ilişkin olması, bilgilendirmeye dayanması ve özgür iradeyle açıklanmasıdır. Bu unsurların yanı sıra Madde 29 Veri Koruma Çalışma Grubu veri öznesinin açıkça ortaya konulmuş beyanını yahut açık olumlu eylemiyle kendisiyle ilgili kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini belirten bir göstergeyi de aramaktadır.

Çocukların kişisel verilerinin işlenmesi kapsamında açık rıza huşunda ise yaş sınırı, ebeveyn rızasının ne zaman gerekli olduğu, çocuğun yaşının ve ebeveyn rızasının nasıl tespit edileceği hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital dünyaya hızlı entegre olan çocukların kişisel verilerinin bu platformlar (sosyal medya platformları, oyun platformları gibi) tarafından işlenmesi ve korunmaya muhtaç çocukların durumun bilincinde olmaksızın işlemeye onay vermesi çocukların kişisel verilerinin korunması için özel ve katı düzenlemeler yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Türk hukukunda çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde rıza yaş sınırına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde rıza kurumunu değerlendirebilmemiz için Türk hukukunda yer alan çocukların fiil ehliyeti, rızanın hukuki niteliği ile çocukların yasal temsilcilerinin bu hakkı kullanıp kullanamayacağı incelenmelidir. Ancak belirtmek gerekir ki, kanaatimizce Türk hukukunda da çocukların kişisel verilerinin çocuğun rızasıyla işlenebileceği belirli bir yaş sınırı getirilmelidir. Ayırt etme gücü olmayan çocuklarda TMK'deki velayet hükümleri eğer çocuk vesayet altında ise vesayet hükümleri uygulanacaktır. Ayırt etme gücünü haiz olmayan çocuklar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanamayacaklarından kişisel verilerinin işlenmesine de rıza veremeyeceklerdir. Yasal temsilcinin tam ehliyetsiz adına kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanıp kullanamayacağı tartışmalıdır. Yasal temsilci ise çocuğun kişisel verilerinin işlenmesi çocuğun menfaati için gerekliyse çocuk adına rıza verebilmelidir. Sınırlı ehliyetsiz çocuk kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını tek başına kullanabilecektir. Kanaatimizce sınırlı ehliyetsiz çocuğun kişisel verilerinin işlen-

mesine rıza verilmesi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan sınırlı ehliyetsiz çocuk rıza verebilmelidir. Fakat, çocuğun menfaatinin gözetilmesi gerektiğinden somut olay kapsamında çocuğun önemli ölçüde çıkarlarını zedeleyecek durumlarda ebeveyn rızası aranmalıdır.

Mukayeseli hukuk açısından incelediğimizde GDPR m. 8/I'e göre, bilgi toplumu hizmetlerinin doğrudan bir çocuğa sağlanması durumunda çocuğun en az 16 yaşında olması hâlinde çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine rıza vermesi durumunda işlenme hukuka uygundur. Çocuğun 16 yaşından küçük olması hâlinde, söz konusu işleme, ancak çocuk üzerinde velayet sorumluluğu bulunan kişi tarafından rıza veya izin verilmesi hâlinde ve rıza veya izin verildiği ölçüde hukuka uygundur. Üye Devletler, bu amaçlara yönelik olarak, 13 yaşından küçük olmamak kaydıyla, mevzuatla daha küçük bir yaş belirleyebilir. GDPR çocukların kişisel verilerinin işlenmesine onay verme yeterliliğine sahip olduğu standart bir yaşı belirlemeyi tercih etmiş ve bunun için "ortalama çocuk" kriterini kullanmıştır. Kanımızca GDPR'da yer alan bilgi toplumu hizmetinin doğrudan çocuğa sağlanması kavramından anlaşılması gereken çocuklara yönelik içerik üretmekle birlikte yetişkinlerin yanı sıra çocukların çoğunun kullandığı facebook, instagram gibi çevrimiçi platformların da doğrudan çocuğa sağlanan hizmet olarak kabul edilmesi gerekir. Çocuklara yönelik hizmet politikasını içermeyen çevrimiçi platformların sırf bu yüzden GDPR'daki çocuklara ilişkin düzenlemeleri uygulamaktan kaçınmasını doğru bulmamaktayız. Aksi bir tutum korunması gereken çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesinin yanı sıra çocukların mahremiyetlerinin ve özel yaşamlarının ihlaline hatta kişisel verilerinin kötü amaçlarla kullanılmasına yol açabilecektir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Çocukların Çevrimiçi Gizliliğini Koruma Yasası (Children's Online Privacy Protection Act – COPPA) 13 yaş altındaki çocukların internette kişisel bilgilerinin toplanması, kullanılması ve/veya ifşa edilmesiyle bağlantılı olarak haksız veya aldatıcı eylemleri veya uygulamaları önlemek için yasal düzenlemeler getirir. COPPA' ya göre, 13 yaşın altındaki çocukların kişisel verilerinin işlenmesinde ebeveynlerinin rızası aranmaktadır. İnteraktif olmayan veya çocukların kişisel verilerini paylaşmayan ticari hizmetlerde ebeveyn onayı alınması gerekmez.

GDPR m. 8/II'ye göre, veri sorumlusu, mevcut teknolojiyi dikkate alarak, çocuk üzerinde velayet sorumluluğu bulunan kişi tarafından rıza veya izin verildiğini doğrulamak için makul çaba sarf eder. Yani rızanın verildiğine dair ispat yükü veri sorumlusuna aittir. GDPR makul çabanın ne olduğunu açıklamamış ve tanımlamamıştır. COPPA ise kapsamını belirterek makul çabayı açıklamaktadır. COPPA 312.2.' ye göre ebeveynin çevrimiçi hizmet sağlayıcısı tarafından veri işleme uygulamaları hakkında bilgilendirilmesi ile ebeveynlerin bu uygulamalara onay vermesini sağlamak veri sorumlusunun doğrulanabilir onayı (verifiable consent) alması için göstermesi gereken makul çabanın içeriğinde yer alır. COPPA risk temelli bir yaklaşım benimsediğinden makul doğrulama yönteminin

tespitinde de düşük ve yüksek riskli durumlar için ayrı ayrı yöntemler belirlemiştir. Düşük riskli durumlarda ebeveynin e-posta yoluyla onayı yeterli olabilirken yüksek riskli durumlarda ise ek kanıtlar istenmektedir.

Kanaatimizce Türk hukukunda da mukayeseli hukukta olduğu gibi çevrimiçi hizmetlerde çocukların yaşlarının tespiti, ebeveyn onayı gibi prosedürlerin uygulanarak çocukların kişisel verilerinin hukuka aykırı işlenmesinin önüne geçilmesi için standart bir yaş sınırı belirlenmelidir. Yaş sınırı çocuğun verdiği rızanın anlamının ve sonuçlarının farkında olamayacağı ve onu korumasız bir durumda bırakacağı kadar düşük belirlenmemelidir. Çocuğun kendini geliştirmesini, katılım haklarını kullanmasını ve sosyalleşmesini önleyecek kadar da yüksek belirlenmemelidir. Yüksek yaş sınırı belirlenmesi durumunda çocuğun istediği çevrimiçi uygulamaları kullanmasına kişisel verililerinin korunması gerektiği gerekçesiyle ebeveynin izin vermemesi halinde çocuk ile ebeveyn arasında çatışmalar da doğacaktır. Yaş sınırı belirlenirken çocukların dijital okuryazarlık ve teknolojiye hâkim olma konusunda ebeveynlerinden daha iyi olabileceği hususuna da dikkat edilmelidir. COPPA'nın da esas aldığı risk temelli yaklaşımın kabul edilmesi daha faydalı görülse de verilerin risk düzeyinin belirlenmesi, riske uygun ebeveyn onayının tespiti, farklı platformların bu konuda bilgilendirilip risk düzeylerinin denetlenmesi gibi zorluklar nedeniyle kısa vadede uygulanması güç görünmektedir.

KAYNAKÇA

Akdi M, 'Ana-Babanın Çocuğun Fotoğraf ve Görüntülerinin Sosyal Medyada Yayınlamasından Doğan Sorumluluğu', (2016) 22(3) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 123-144.

Akkurt S S, 'Açık Rıza', iç *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, KVKK Akademi Derleme Çalışması* (Arkadaş Basım ve Yayınevi, 2023).

Aksoy H C, 'Kişisel Verilerinin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu', içinde *Haluk Konuralp Anısına Armağan III*, Editör: Osman Berat Gürzumar (Yetkin Yayınları, 2009) 47-67. (Sınırlı Ehliyetsizler)

Aksoy H C, *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması* (Çakmak Yayınevi, 2010).

Akyüz E, *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması* (Pegem Akademi, 2021).

Alger J, 'Lawsuit Alleges Roblox Tracks Children's Data Without Parental Consent, Security News' (15.05.2025) <https://www.securitymagazine.com/articles/101628-lawsuit-alleges-roblox-tracks-childrens-data-without-parental-consent.> erişim tarihi:14.09.2025.

Article 29 Data Protection Working Party, 'Working Document 1/2008 On The Protection of Children's Personal Data (General Guidelines and The Special Case of Schools)' Adopted on 18 February 2008, 00483/08/EN, WP 147 <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2008/wp147_en.pdf> erişim tarihi: 14.09.2025 (Children's Personal Data)

Article 29 Data Protection Working Party, Guidelines on Consent Under Regulation 2016/679, Adopted on 28 November 2017 -As last Revised and Adopted on 10 April 2018, 17/EN, WP259 rev.01, <https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/623051/en> erişim tarihi:14.09.2025 (Guidelines on Consent)

Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 15/2011 on The Definition of Consent, 01197/11/EN, WP187, <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf> erişim tarihi:14.09.2025 (Definition of Consent)

Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 4/2007 On The Concept of Personal Data, 01248/07/EN WP 136, <https://www.clinicalstudydatarequest.com/Documents/Privacy-European-guidance.pdf.> erişim tarihi:13.09.2025 (Personal Data)

Article 29 Data Protection Working Party, Working Document on The Processing of Personal Data Relating to Health in Electronic Health Records (EHR), 15.02.2007, <https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp131_en .pdf> erişim tarihi:14.09.2025.

Ataay A, *Şahıslar Hukuku (Fakülteler Matbaası, 1978)*

Australian Information Commissioner, 'Privacy Risks and Harms For Children and Other Vulnerable Groups in the Online Environment, Research Paper Commissioned By The Office Of The Australian Information Commissioner (OAIC)' (2020) <https://www.oaic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0012/11136/Report-Privacy-risks-and-harms-for-children-and-other-vulnerable-groups-online.pdf> erişim tarihi:13.09.2025.

Avcı Braun C, 'Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza' (2018) 15 (1) *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13-33.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Bodil Lindqvist v Åklagarkammaren i Jönköping Case (2003) <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=48382&doclang=EN> erişim tarihi:14.09.2025.

Aynacı K, *Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması* (Platon Hukuk, 2024).

Badur E, *Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması* (Seçkin Yayıncılık, 2023).

Balaban M. F. ve Kulular İbrahim M. A., 'Sosyal Medya ve Unutulma Hakkı: Meta Threads Örneği' (2023) 5 (2) *Bilişim Hukuku Dergisi* 281-338.

Balci Şahin M N, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması* (Yetkin Yayınları, 2024).

Başalp N, *Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması* (Yetkin Yayınları, 2004).

Baygın C, *Soybağı Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2010).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, <https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf> erişim tarihi: 03.10.2025.

Bostancı Bozbayındır G, 'Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması' (2021) 16 (180) *Terazi Hukuk Dergisi* 1498-1516.

Bozkurt H, *Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu* (Yetkin Yayınları, 2021).

Children's Online Privacy Protection Rule (Coppa Rule), https://www.ecfr.gov/current/title-16/chapter-I/subchapter-C/part-312.

Çağlar C, 'Children's Right to Privacy and Data Protection: Does the Article on Conditions Applicable to Child's Consent Under the GDPR Tackle the Challenges of the Digital Era or Create Further Confusion?' (2021) 12 (2) *European Journal of Law and Technology* 1-31.

Çakırca S İ, *Avrupa Birliği ve Türk Veri Koruma Düzenlemeleri Kapsamında Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması* (On İki Levha Yayıncılık, 2023)

Çekin M S, *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2019).

Çelikel S, 'Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR'la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi' (2021) 17 *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 161-190.

Çetiner B, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (On İki Levha Yayıncılık, 2024).

Çilingiroğlu C, *Tıbbi Müdahaleye Rıza* (Filiz Kitabevi, 1993).

Council of Europe Recommendation on children's rights and social services friendly to children and families, <https://rm.coe.int/168046ccea> erişim tarihi: 03.10.2025.

Dammann U ve Simitis S, *EG- Datenschutzrichtlinie: Kommentar* (Nomos Verlagsgesellschaft, 1997).

Demirezen M, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uyum Projelerinin Yürütülmesi* (İstanbul: Platon Hukuk Yayınları 2020).

Deniz İ, *Çocuklara Ait Kişisel Verilerin Türk Medeni Kanunu ve KVKK Kapsamında Korunması* (Seçkin Yayıncılık, 2021).

Develioğlu H M, *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2017).

Doğan B, *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı*. (Adalet Yayınevi, 2022).

Doğan B, *Uluslararası Sözleşmeler Işığında Çocukların Kişisel Hakları*. (Adalet Yayınevi, 2021). (Uluslararası Sözleşmeler)

Donovan S, "'Sharenting': The Forgotten Children of the GDPR' (2020) 4(1) *Peace Human Rights Governance* 35-59.

Dural M ve Öğüz T, *Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2022).

Dural M, Öğüz T ve Gümüş A, *Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku* (Filiz Kitabevi, 2023).

Dülger M V, Kişisel *Verilerin Korunması Hukuku* (Hukuk Akademisi, 2019).

Ekmekçi Ö, Yücedağ N, Akkanat-Öztürk E B ve Aşıkoğlu Ş İ, *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2024).

Erarslan S, *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza* (On İki Levha Yayıncılık, 2020).

Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Yetkin Yayınları, 2022).

Esen Baygüneş M, "Dijital Ortamda Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması' (2021) 7(1) *BÜHFD* 165-182.

European Court of Human Rights, Case Of Bogomolova v. Russia, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-174420%22]}> erişim tarihi: 04.10.2025.

European Court of Human Rights, Case Of Khan v. Germany, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-153909%22]}> erişim tarihi: 04.10.2025.

European Court of Human Rights, Case of Reklos and Davourlis V. Greece, 15 January 2009, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-90617%22]}> erişim tarihi:14.09.2025.

European Data Protection Board, Statement 1/2025 on Age Assurance, Adopted on 11 February 2025, https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/statements/statement-12025-age-assurance_en.

European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe, *Handbook on European Data Protection Law*, 2018 <https://fra.europa.eu/en/publica-

tion/2018/handbook-european-data-protection-law-2018-edition> erişim tarihi: 14.09.2025.

Federal Trade Commission, 'Children's Online Privacy Protection Rule: A Six-Step Compliance Plan for Your Business' (2017) <https://www.ftc.gov/business-guidance/resources/childrens-online-privacy-protection-rule-six-step-compliance-plan-your-business#step4> erişim tarihi:14.09.2025.

Federal Trade Commission Act, Title 15 Commerce and Trade, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2024-title15/pdf/USCODE-2024-title15-chap2-subchapI-sec57a.pdf> erişim tarihi: 04.10.2025.

Federal Trade Commission, Complying with COPPA: Frequently Asked Questions, https://www.ftc.gov/business-guidance/resources/complying-coppa-frequently-asked-questions#I.%20Verifiable%20Parental%20Consent> erişim tarihi: 06.10.2025.

Girgin Ö A ve Gönal S, 'Çocuğun Kişisel Verilerinin Sosyal Medyada Ebeveyn Tarafından Paylaşılmasının Hukuki Sonuçları' (2020) 44 *TAAD* 99-127.

Gola P, Klug C, Körffer B ve Schomerus R, *Bundesdatenschutzgesetz Kommentar*. (C.H.Beck, 2015).

Grassinger G E, *Türk Medeni Kanunu'nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler* (On İki Levha Yayıncılık, 2009).

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, <https://rm.coe.int/16804b2cf3> erişim tarihi: 03.10.2025.

Güleş B, Çocuğun Kişisel Verilerinin Hukuka Aykırı Kayıt ve Yayınlara Karşı Korunmasında Mevcut Hukuki Yolların İşlevselliği ve Alınması Gerekli Yeni Tedbir Önerileri' (2024) 26 (2) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1401-1457.

Günay B, *Kişiliğin Korunması Kapsamında Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Kullanılması Nedeniyle Hukuki Sorumluluk* (Seçkin Yayıncılık, 2023).

Haber E, 'The Internet of Children: Protecting Children's Privacy in A Hyper-Connected World' (2020) (University of Illinois Law Review, 1209-1248. SSRN, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3734842> erişim tarihi:14.09.2025.

Hizarci E, *6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi* (Yetkin Yayınları, 2020).

Hof S V D ve Lievens E, 'The Importance of Privacy by Design and Data Protection Impact Assessments in Strengthening Protection of Children's Personal Data

Under the GDPR' (2018) 23 (1) Communications Law 1-26 < https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3107660> erişim tarihi:14.09.2025.

Hof S V D, 'I Agree. . . Or Do I? — A Rights-Based Analysis of The Law on Children's Consent in The Digital World' (2017) 34(2) *Wisconsin International Law Journal* 409-445.

Ireland The Data Protection Commission (DPC), Children Front and Centre, Fundamentals for a Child-Oriented Approach to Data Processing, December 2021, <https://www.dataprotection.ie/sites/default/files/uploads/2021-12/Fundamentals%20for%20a%20Child-Oriented%20Approach%20to%20Data%20Processing_FINAL_EN.pdf> erişim tarihi:14.09.2025.

İnan Ali N, *Çocuk Hukuku* (Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:3, 1968).

Karaca H, *Velayetin Kapsamı ve Hükümleri* (Seçkin Yayıncılık, 2015).

Kaya C, 'Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi (2011) LXIX (l -2) *İÜHFM* 317-334.

Kaya İ S ve Tolun Y, *Uygulayıcılar İçin Türkiye'de, Avrupa'da ve California'da Kişisel Verilerin İşlenmesi* (Adalet Yayınevi, 2022).

Kišūnaitė A, Children's Rights Protection in the EU: The Need for a Contextual Perspective' (2019) 3(2) Peace Human Rights Governance 171-192.

Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2020 tarihli ve 2020/255 sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6894/2020-255> erişim tarihi:14.09.2025.

Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 11/08/2020 tarihli ve 2020/622 sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622> erişim tarihi:14.09.2025.

Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 15/06/2023 Tarihli ve 2023/1041 Sayılı Karar Özeti, <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7768/2023-1041> erişim tarihi:14.09.2025.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Açık Rıza (2025) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4188/Acik-Riza> erişim tarihi: 14.09.2025. (Açık Rıza)

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/062384e3-d18c-4c38-b108-3a7a2a28e849.pdf> erişim tarihi:14.09.2025. (Sözlük)

Krivokapić Đ ve Adamović J, Impact Of General Data Protection Regulation On Children's Rights in Digital Environment' (2016) LXIV (3) Belgrade Law Review 205-220.

Kulular İbrahim, M.A., 'Instagram Gibi Sosyal Medya Hesaplarında Çocukların Kişisel Verilerinin İhlali ve Bu İhlalin Önlenmesinde Fransa'nın Hukuki Yaklaşımı', içinde *Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*, Editör: Bayram Doğan (Adalet Yayınevi, 2022) 101-128.

Kulular İbrahim M. A. ve Aluç R, '6112 Sayılı Kanun Kapsamında İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumunda Çocukların Korunması' (2022) (51) *TAAD* 329-364.

Kurt E, 'Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları' (2016) 15 (2) *İKÜHFD* 121-187.

Küzeci E, Kişisel *Verilerin Korunması*, (On İki Levha Yayıncılık, 2021).

Lambert P B, Understanding *the New European Data Protection Rules* (Boca Raton CRC Press 2017).

Liu M, Wang H, Guo Y ve Hong J, Identifying and Analyzing the Privacy of Apps for Kids, (2016) Proceedings of the 17th International Workshop on Mobile Computing Systems and Applications 105-110. <https://yaoguopku.github.io/papers/Liu-HotMobile-16.pdf> erişim tarihi:14.09.2025.

Macenaite M, 'From Universal Towards Child-Specific Protection of The Right to Privacy Online: Dilemmas in The EU General Data Protection Regulation' (2017) 19(5) *Sage Journals* 765- 779.

Macenaite M, ve Kosta E, 'Consent for Processing Children's Personal Data in the EU: Following in US Footsteps?' (2017) 26 (2) *Information & Communications Technology Law*s 146-197.

Matecki L. A., 'Update: COPPA is Ineffective Legislation! Next Steps for Protecting Youth Privacy Rights in the Social Networking Era' (2010) 5 (2) *Northwestern Journal of Law & Social Policy* 369-402.

Mc Cullagh K, 'The General Data Protection Regulation: A Partial Success for Children on Social Network Sites?', iç Data Protection Privacy and European Regulation in The Digital Age, Editör: Tobias Brautigam ve Samuli Miettinen, (Unigrafia, 2016)110-139.

Milkaite I, ve Lievens E, 'The GDPR Child's Age of Consent for Data Processing Across the EU-One Year Later' (2019) Better Internet for Kids <https://backoffice.biblio.ugent.be/download/8621651/8621654> erişim tarihi: 14.09.2025

Monteleone S, 'Addressing The 'Failure' of Informed Consent in Online Data Protection: Learning The Lessons From Behaviour-Aware Regulation' (2015) 43 (1) *Syracuse Journal of International Law and Commerce* 69-119.

New Council of Europe recommendations on protecting rights of children in parental separation and care proceedings, https://www.coe.int/en/web/portal/-/new-council-of-europe-recommendations-on-protecting-rights-of-children-in-parental-separation-and-care-proceedings erişim tarihi: 03.10.2025.

Oğuzman M K, Seliçi Ö ve Oktay-Özdemir S, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (Filiz Kitabevi, 2024).

Özdemir H ve Ruhi A C, Çocuk *Hukuku* (Adalet Yayınevi, 2012).

Özdemir H, Elektronik *Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması* (Seçkin Yayıncılık, 2009).

Özer Deniz M, *Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bundan Doğan Sorumluluk* (On İki Levha Yayıncılık, 2022).

Roseni D, "'We're All in This Together" Actors Cooperating in Enhancing Children's Rights in the Digital Environment after the GDPR', içinde *Data Protection and Privacy, Data Protection and Democracy,* Editör: Dara Hallinan, Ronald Leenes, Serge Gutwirth ve Paul De Herts, (Hart Publishing, 2021) 94-124.

Selek O, 'Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza Açıklaması' (2019) 21 (2) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 911-951.

Serozan R, Medeni *Hukuk, Genel Bölüm, Kişiler Hukuku* (Vedat Kitapçılık, 2018).

Serozan R, *Çocuk Hukuku*, (Vedat Kitapçılık, 2005).

Smyr D ve Ulianova E, 'Legal Issues of Children's Personal Data Protection' (2022) 5(1) *Open Journal for Legal Studies* 1-10.

Solmaz M, 'Dijital Oyunlar Özelinde Çocukların Kişisel Verilerinin İşlenmesinde Yasal Temsilcinin Rızası', içinde *Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yıllığı*, Editör: Şerafettin Ekici (Adalet Yayınevi, 2024) 217-253.

Steeves V, ve Macenaite M, 'Data Protection and Children's Online Privacy', in *Research Handbook on Privacy and Data Protection Law: Values, Norms and Global Politics*, ed: Gloria González, Rosamunde Van Brakel, Paul De Hert (Edward Elgar Publishing, 2022) 358-374.

Suata İ Z, *Çocuk Hukuku* (Yetkin Yayınları, 2021).

Şimşek O, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (Beta Yayınevi, 2018).

T.C Dışişleri Bakanlığı AB Birliği Başkanlığı, GDPR Türkçe Çevirisi, <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/Nihai-ABB-HCDB-GDPR.pdf> erişim tarihi:14.09.2025.

Talley V A M, 'Major Flaws in Minor Laws: Improving Data Privacy Rights and Protections for Children Under the GDPR' (2019) 30 (1) *Indiana Int'l & Comp. Law Review* 127-162.

Taştan F G, *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması* (On İki Levha Yayıncılık, 2017).

Tekinay S S, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku* (Filiz Kitabevi, 1992).

Tuncer, N., 'Çocuk ve İnternet Kullanımı' (2000) 14 (2) *Türk Kütüphaneciliği* 205-212.

Turan Başara G, 'Medeni Hukuk İlişkilerinde Kişisel Verilerin Korunması' içinde *Kişisel Verilerin Korunmasına Akademik Bakış, KVKK Akademi Derleme Çalışması* (Arkadaş Basım ve Yayınevi, 2023) 439-466.

Türk Dil Kurumu, Genel Türkçe Sözlük, < https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 03.10.2025.

Uçak M, 'Kişisel Verilerin Hukuka Uygun İşlenmesinde Çocuğun Rızası' (2021) 3 (1), *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 41-60.

UK Information Commissioner's Office (ICO), 'What Should Our General Approach To Processing Children's Personal Data Be?' <https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/childrens-information/children-and-the-uk-gdpr/what-should-our-general-approach-to-processing-children-s-personal-data-be/> erişim tarihi: 14.09.2025.

Usta S, *Velayet Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık, 2016).

Verdoodt, Valerie, Children's Rights and Advertising Literacy in The Digital Era Towards An Empowering Regulatory Framework For Commercial Communication, Doctoral Thesis, KU Leuven Doctoral School Humanities and Social Sciences and Ghent University- Faculty of Law and Criminology, 2018.

Von Tuhr A, *Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı Cilt 1-2*, Çev. Cevat Edege (Ankara: Olgaç Matbaası, 1983).

Yücedağ N, *Elektronik Ticarette Kişisel Verilerin İşlenmesine (Açık) Rıza* (On İki Levha Yayıncılık, 2022).

Ziyan A, *Velayet İlişkisi Bağlamında Çocuğun Ebeveyni Tarafından Temsili* (On İki Levha Yayıncılık, 2019).

Zorluoğlu A, Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları' (2021) 29 (4), *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3383-3417.